

PAPER DETAILS

TITLE: HACZE TAKIPLI KATILMA

AUTHORS: A Ejder YILMAZ

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631786>

HACZE TAKİPLİ KATILMA

(Hacze Adi İştirak)

M. A. Ejder YILMAZ
Medeni Usul ve İcra İflâs
Hukuku Asistanı

P L Â N

Giriş, §. 1. Hacze takipli katılma hakkında sistemler :
A — Alman sistemi, B — Fransız sistemi, C — İsviçre sistemi. §. 2. Türk hukukunda hacze takipli katılma :
A — Genel olarak, B — Hacze katılmanın şartları : I — Takip şartı, II — Öncelik (takaddüm) şartı, III — Öncelik şartının belgelendirilmesi : 1 — Genel olarak, 2 — Hacze katılma için gerekli belgeler : a) Borç ödemedен aciz belgesi, b) İlam, c) Resmi veya tarih ve imzası onaylı senet, d) Yetkili makamların verdikleri belgeler. IV — Zaman şartı. C — Ücret hacizlerine katılma, I — Genel olarak, II — İİK. m. 83, II hükmü. D — İhtiyati haczin kesin hacizle aynı zamana rastlaması. E — Kamu alacağından dolayı hacze katılma. F — Hacze katılma yöntemi (usulü). G — Hacze katılmanın sonuçları. Sonuç. Kısaltmalar cetveli. Yararlanılan kaynaklar.

GİRİŞ

Çeşitli kimselere borcu olan borçlunun malları bir alacaklı tarafından haczedilse (ilk haciz), aynı malların daha sonra başka bir alacaklı tarafından haczedilmesi halinde ne olacaktır? Hacizli malın satış bedeli hangi alacaklıya verilecektir? İşte, bu soruların cevabını hacze katılma (iştirak) müessesesi vermektedir. Haczedilen bir mal, daha sonra başka bir alacaklı tarafından haczettirilirse, belli şartların varlığı halinde, ikinci haciz, ilk hacze katılacak

(iştirak edecek) ve hacizli malın satış tutarından malı sonradan haczettiren kişi de yararlanacaktır.

İcra ve İflâs Kanunu, hacze katılma ile ilgili hükümleri ikiye ayırarak düzenlemiştir. 1 — Hacze takipli katılma (Hacze adi iştirak; m. 100) : Kanun hacze katılmanın bu türünde hacze katılmak isteyen alacaklının ,borçluya karşı mutlaka bir takip yapması şartını arar. Borçlusuna karşı takip yapan alacaklı, Kanunun (m. 100) aradığı diğer şartlara da sahipse, hacze katılır. Bizim inceleme konumuz da hacze katılmanın bu türüdür. 2 — Hacze takipsiz katılma (Hacze imtiyazlı iştirak; m. 101) : Kanun, bazı alacaklıların özel durumlarını göz önüne alarak, bunlara (borçluya karşı bir icra takibi yapmaları şartını aramaksızın) hacze katılma olanağı tanımıştır. Bu kimseler, hukuki veya fiili nedenlerle borçluya karşı icra takibi yapamayan kişilerdir. Örneğin, cebri icra yasağı (MK. m. 160, 166) nedeniyle, eşlerin birbirlerine karşı icra takibi yapmaları imkânsızdır. Ancak, bir eş hakkında yapılan icra takibi sonunda o eşin malları haczedilirse, diğer eş (m. 101'den yararlanarak) önceden eşine karşı bir takip yapmadan bu hacze katılabilir. Hacze katılmanın bu türüne takipsiz (imtiyazlı) denilmesinin nedeni de kanunun takip yapma şartını aramaksızın hacze katılmaya imkân vermesindendir. Biz incelememizi hacze takipli katılmaya hasrettiğimiz için burada hacze takipsiz katılmaya değinemeyeceğiz.

Açıklamalarımızı iki başlık altında yapacağız : İlk paragrafta çeşitli hukuk sistemlerinin düzenlemelerini, ikinci paragrafta ise, Türk Hukukundaki durumu ele alacağız. Bu arada ücret hacizlerine katılma konusunu da geniş olarak inceleyeceğiz .

Ş. 1. HACZE KATILMA HAKKINDA SİSTEMLER

Hacze katılma hakkında değişik hukuk sistemleri, farklı çözüm yolları benisemişlerdir. Biz burada, hukukumuzdaki hacze katılma ile ilgili düzenlemeyi diğer sistemlerle karşılaştırmak için, Alman, Fransız ve İsviçre hukuklarındaki durumu kısaca belirtmeye çalışacağız :

A — Alman Sistemi :

1 — Genel Olarak.

Alman Usul Kanununda (ZPO), hacze katılma kabul edilmiştir. Bu sistemde, iflâs takibi, bazı sistemlerde (örneğin, Türk İflâs hukuku sisteminde) olduğu gibi, sadece tacirler hakkında de-

ğil, bütün borçlular hakkında mümkündür. Hacze katılmanın kabul edilmemesi bundan ileri gelmektedir¹.

Alman sisteminde, malı ilk haczettiren kimse, o mal üzerinde rüçhan hakkına sahip olur (Alman Usul Kanunu —ZPO— §. 804, Alman İflâs Kanunu §. 49). Rehin hakkına benzeyen bu hak (Pfaendungspfandrecht) nedeniyle, ilk haczi koyduranın alacağı ilk önce ödenmekte, ondan sonra geriye birşey artarsa diğer alacaklıların tatmini söz konusu olmaktadır². İlk haciz koyduran alacağını almamakça, diğer alacaklıların tatmini söz konusu olmadığına göre, diğer alacaklıların ilk haczi koyduranın haczine katılmalarından da söz edilemez.

Alman hukukunda haczi bir çeşit rehin hakkı kabul etmek, eski Cermen âdetlerinden gelmektedir. Nitekim, Almanca haciz (Pfaendung) deyimini de rehin (Pfand) kelimesinin kökünden türetilmiştir³.

II — Alman Sisteminin Eleştirilmesi.

Alman sisteminin leh ve aleyhinde çeşitli sözler söylenmiştir. Bu sistem taraftarlarına göre, ilk haczi koyduran alacağına kavuşmadıkça, diğer alacaklıların alacağı ödenmemektedir. Bu, çok çalışıp uğraşan bir kimsenin, borçlusuna takip yapmayı savsayan (ihmal eden) kişiye üstün tutulmasıdır. Bu yüzden, yerinde bir sistemdir. Malın bulunduğu yerde oturmayan kişiler için sakınca doğurduğu iddiasına karşı da, bu kişilerin, takiplerini malın bulunduğu yerdeki bir vekil vasıtasıyla yaptırabilecekleri cevabı verilmektedir⁴.

Bu sistem taraftarlarına göre, hacze katılmanın kabul edilmesi, bir alacaklının haciz istemi üzerine, alacağın tutarına bakılmaksızın borçlunun bütün mallarına haciz konulmasını gerektirebilir. Çünkü, borçlu, ilk hacizden sonra serbest kalan malları üzerinde tasarrufta bulunursa ve diğer bir alacaklının hacze katılma istemi kabul edilirse, haciz yaptıran alacaklı haksız bir zarara uğrar⁵.

¹ Berkin - İcra : s. 107.

² Schönke - Baur : s. 109 vd., 141; Kuru - İcra : s. 234; Postacıoğlu : s. 394; Üstündağ : s. 185; Seviğ : s. 213; Sait, Azmi - Nazım İzzet : s. 216; Gürdoğan; s. 86; Arar : s. 222; Belgesay - Şerh : s. 243; Ansay : s. 119.

³ Postacıoğlu : s. 394 dn. 1.

⁴ Belgesay - İcra : s. 373.

⁵ Belgesay - İcra : s. 373.

Alman sistemine taraftar olmayanlara göre, bu sistem, çabuk hareket eden ve bu şekilde ilk haczi koyduran alacaklı lehine bir durum yaratır. Bu yüzden rastlantıya (tesadüfe) kalmıştır⁶. Bu rüçhan hakkının konuluş nedenini anlamak zordur⁷. Rüçhan sistemi, alacaklılar arasındaki eşitliliği bozduğu ve alacaklılar arasında nedensiz bir yarışa sebep olduğu için haksız bir sistem olmaktadır⁸. Bu eleştirilerde kanımızca büyük hakikat payı vardır.

Alman sistemine taraftar olanların (ve bu şekilde hacze katılmanın aleyhinde bulunanların), hacze katılmanın kabulü halinde borçlunun bütün mallarına haciz konulması gerektiği yolundaki iddialarına kanımızca katılmak zordur. Çünkü, hacze katılmayı kabul eden sistemlerde (örneğin ülkemizdeki uygulamada) genellikle borçlunun bütün mallarına haciz konulması gerekli olmamaktadır. Alacaklıların bütün alacaklarının toplamı göz önünde bulundurulacak haciz konulmaktadır. Eğer gerekirse, daha sonra ilâve hacizler yapılmaktadır. Bu nedenle, Alman sistemine taraftar olanların bu iddialarına katılamıyoruz.

B — Fransız Sistemi :

I — Genel Olarak.

Fransız sisteminde diğer alacaklıların ilk hacze katılmaları kabul edilmiştir. Hacedilen mal satılıp, parası paylaştırılınca kadar, diğer bütün alacaklılar hacze katılabilirler. Yalnız, hacze katılacak olanların alacakları muaccel olmalıdır⁹. Böylece Fransız sisteminde, borçlunun malları, (alacağı muaccel) bütün alacaklıların ortak rehni olarak kabul edilmiştir¹⁰. Alacakların eşit olarak ödenmesi prensibine dayandığı için, bu sistemde malların bedeli, bütün alacakları karşılamazsa, alacaklar oranında paylaşılacağından, alacaklılar arasında zararda da eşitlik sağlanmaktadır¹¹.

⁶ Ansay : s. 120.

⁷ Berkin - İcra : s. 108.

⁸ Ansay : s. 120; Üstündağ : s. 185; Berkin - İcra : 108.

⁹ Belgesay - İcra : s. 372; Gürdoğan : s. 86; Üstündağ : s. 185; Postacıoğlu : s. 394; Arar : s. 222; Azmi - İzzet : s. 216.

¹⁰ Üstündağ : s. 185.

¹¹ Berkin - İcra : s. 108.

Aşağıda Türk Hukuku incelenirken görüleceği gibi, hukukumuzda hacze katılma için bazı belgelerin varlığı gereklidir. Fransız sisteminde ise, böyle bir belgeye gerek yoktur. Ancak, diğer alacaklıların, hacze katılma kararına itiraz hakları vardır ¹².

II — Fransız Sisteminin Eleştirilmesi.

Fransız sistemine taraftar hukukçulara göre, eşitlik sisteminde bütün alacaklılar alacaklarına eşit oranda kavuşurlar. Bu yüzden bu sistemin Alman sisteminden daha yararlı olduğu ileri sürülür. Borçlunun bütün malları, tüm alacaklıların ortak rehni sayıldığı için, birini diğerine üstün tutmak haksızlık olurdu. Ayrıca, borçlusuna bir imkân daha tanıyan veya uzakta olması nedeniyle, zamanında haciz isteyemeyen alacaklının, diğer bir alacaklının önce davranması yüzünden alacağını elde edememesi genel ahlâka zıt düşerdi ¹³. Bütün bu sakıncaları ortadan kaldırdığı için, Fransız sistemi yararlı bir sistemdir.

Bu sistem aleyhtarlarına göre, Fransız sisteminde, hacizli mal paraya çevrilinceye kadar hacze katılma mümkündür. Bu durumda, haczi ilk koyduran ile son anda hacze katılma istemi kabul edilen kişinin eşit oranda tatmin edilmeleri normal bir sonuç değildir. Hatta, ilk haczi koyduran kişinin alacak tutarının çok olması halinde (haczi mümkün başka mal da yoksa), alacağına yok denemek ölçüde kavuşması da normal bir sonuç değildir ¹⁴.

Alacağı muaccel olan bütün alacaklıların hacze katılmalarının kabul edilmesi halinde, borçlunun diğer bütün mallarının haczi yoluna gidileceği ve bu yüzden borçlunun zor durumda kalacağı açısından da sistem eleştirilmektedir ¹⁵.

Fransız sistemine taraftar olmayanların diğer bir eleştirisine göre, eşitlik sisteminde, paraların paylaşılmasına kadar hacze katılma istemleri kabul edilebileceğine göre, icra dairesi daha yavaş hareket ederse, daha çok alacaklının hacze katılması mümkün olacaktır. Aksi halde (yani, icra dairesi daha hızlı hareket ederse) hacze daha az alacaklı katılacaktır. Bu yüzden Fransız sistemi de rastlantılara (tesadüflere) bağlı bir sistem olmaktadır ¹⁶.

¹² Belgesay - İcra : s. 372.

¹³ Belgesay - İcra : s. 373.

¹⁴ Ansay : s. 120; Berkin - İcra : s. 108; Üstündağ : s. 185-186.

¹⁵ Berkin - İcra : s. 109.

¹⁶ Ansay : s. 120.

Kanımızca, Fransız sistemi, hacze katılma olanağı tanıdığı için, Alman sisteminden üstündür. Ancak, alacağı muaccel bütün alacaklıların hacze katılması sonucu, ortaya çıkacak çeşitli sakıncalara yöneltilen eleştirilere de katıldığımızı belirtmek isteriz. Fransız sistemi, Alman sisteminin aksine, hacze katılmanın alanını çok geniş tuttuğu için sakıncalıdır.

C — İsviçre Sistemi ¹⁷.

İsviçre Kanunkoyucusu Alman ve Fransız sistemlerinin sakıncalı noktalarını dikkate alarak, ortalama bir yol izlemiştir ¹⁸. İsviçre Hukukunun kabul ettiği hacze katılma hükümleri, «grup sistemi —derece usulü—» olarak adlandırılır ¹⁹. Bu sisteme göre, ilk haczin konulmasından itibaren 30 gün içinde başvuran alacaklılar kendi aralarında bir grup teşkil ederler. 30 günün dolmasından sonra başvuranlar ise, ikinci bir grup teşkil ederler ²⁰. Bundan sonra geçecek her 30 günlük süre için de ayrı gruplar ortaya çıkar ²¹.

¹⁷ Bu konuda bkz. : Jaeger : s. 358-367; Fritzsche : s. 253-259; Blumenstein : s. 397-406.

¹⁸ Seviğ : s. 214; Belgesay - İcra : s. 373.

¹⁹ Türk Hukuku ile İsviçre Hukukunun karşılaştırılması için bkz. Kuru - Blaetter, s. 103-104. Kuru - İcra : s. 234; Postacıoğlu : s. 395; Gürdoğan : s. 87.

²⁰ İsviçre İcra ve İflâs Kanununun öngördüğü bu 30 günlük süreye bazı Kantonlar Uygulamasında uyulmamaktadır. Örneğin, Thurgau Kantonunda, uygulamada gruplar başka türlü yapılmaktadır. Bizdeki gibi, yapılan hacizler üzerine bir haciz tutanağı (Pfaendungsurkunde; İsviçre örnek no : 7c) düzenlenmekte ve bunlar alacaklılara gönderilmektedir (İsv. İİK m. 112). Birden fazla alacaklının hacze katılması halinde, haciz istemleri üzerine alacaklılar haciz taleplerinin geliş tarihlerine göre, ilgili tutanağın «alacaklılar» kısmına yazılmakta ve böylece düzenlenen gruptaki ilk alacaklının haciz istem tarihi ile, son alacaklının istem tarihi arasındaki fark gözleyebildiğimiz kadarı ile, hep otuz günden daha az olmaktadır. Kanunun açık hükmüne aykırı olan bu uygulama icra memurlarının çoğunun yardımcısız çalışması ve işlerin çok olması nedenlerine bağlanmaktadır. Nitekim, örneğin Zürih Kantonunda icra daireleri, icra memurları ve çok sayıda yardımcıdan oluştuğundan adı geçen Kanton'daki uygulama Kanunun hükmüne uygundur. Kanuna göre, farklı uygulama yapılan icra memurları, bunun her zaman için şikâyetlere yol açabileceğini bile bile bu işi yapmaya mecbur kaldıklarını belirtmekte; ancak, şimdiye kadar herhangi bir şikâyet konusu ile karşılaşmadıklarını da eklemektedirler. Buna neden olarak, İsviçrede borçluların borçlarını ödemekteki titizlikleri gösterilebilir.

²¹ Blumenstein : s. 400; Jaeger : s. 358; Fritzsche : s. 255-256; Kuru - İcra : s. 234; Ansay : s. 121; Postacıoğlu : s. 395; Berkin - İcra : s. 109.

Hacze katılma süresi, otuzuncu günün sonuna rastlayan işgününün tatil satinde (saat : 18.00'de) sona erer. Eğer, sonuncu gün, bir resmi tatil gününe rastlarsa, süre bundan sonraki iş günü tatil saatinde biter (İsv. İİK. m. 31, II) ²². Katılma isteminin otuzuncu gün postaya verilmesi yeterlidir. Çünkü, İsviçrede postaya verilme, istemin geçerli olarak süresinde yapıldığı anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, postaya verme, istemin icra dairesine yapılmış olması gibi, bir sonuç doğurmaktadır.

Birinci gruba giren alacaklılar tatmin edilmeden diğer gruba pay verilmez. İkinci gruptaki alacaklılar alacaklarını almadan üçüncü gruba pay verilmez. Paylaştırma bu şekilde yapılır ²³.

Hacze katılma için, yeni alacaklılar ortaya çıktıkça, icra memuru ilâve hacizler yapar (İsv. İİK m. 110/3).

İsviçre sistemi, kötünîyetli borçluların kolaylıkla kötüye kullanabilecekleri bir sistemdir. Ülkemizde bu sakıncası ortaya çıktığı için Türk İcra - İflâs Kanunu, bu düzenlemeyi sıkı kayıtlar getirerek terketmiştir ²⁴.

Ş. 2. TÜRK HUKUKUNDA HACZE TAKİPLİ KATILMA

A — Genel Olarak :

Yukarıda hacze katılma hakkında yabancı hukukların nasıl bir düzenlemeye sahip olduklarını inceledik. Alman, Fransız ve İsviçre hukuklarının tamamen farklı düzenlemelere sahip olduklarını gördük. Türk Hukukunun kabul ettiği sistem de, bu sistemlerin hiç birisine aynen uymamaktadır. Hukukumuzun sistemi, İsviçre Hukukunun düzenlemesine yakındır. Ancak, bazı ayrılıklar ortaya çıkmış ve İsviçre Hukukunun kabul ettiği grup sisteminden uzaklaşmıştır ²⁵. Aşağıda (bkz. B) göreceğimiz gibi, Türk Hukukunda hacze katılma sıkı kayıtlarla sınırlanmıştır; İsviçre Hukukuna

²² Bkz. Jaeger : s. 361; Fritzsche : s. 255-256; Ansay : s. 121; Berkin - İcra : s. 109; Postacioğlu : s. 395; Arar : s. 222.

²³ Jaeger : s. 358; Fritzsche : s. 253; Uyar, İsviçre sisteminde alacaklının rüçhan hakkı olduğundan söz etmektedir (s. 691). Bunun bir baskı hatası olduğunu sanıyoruz.

^{24a} Bkz. Aşa. Ş 2, A.

²⁴ Kuru : İcra : s. 234.

²⁵ Gerekçe için bkz. İcra ve İflâs Kanunu, Adliye Vekâleti neşriyatı, Ankara, 1932, Adliye Encümeni esbabı mucibe mazbatası, s. 14-15.

oranla dar bir düzenlemededir. 100. maddenin gerekçesinde buna neden olarak, memleketimizin ihtiyaçlarının (!) gözönüne alındığı ve birçok muvazaalı alacaklıların ortaya çıkmasının önlenmesi gösterilmiştir²⁶.

Hukukumuzdaki hacze katılma sistemi, çeşitli aşamalar geçirmiştir. Bunlara burada kısaca değinmeyi gerekli görüyoruz. Bilindiği gibi, Cumhuriyetin ilânından sonra Türk Hukuk Reformu hareketleri başlamış ve birçok kanun gibi, Türk İcra ve İflâs Kanunu da (1929 yılında) Batı'dan alınmıştır. 1929 tarihli ve 1424 sayılı İcra ve İflâs Kanunu, hacze katılma açısından aşağı yukarı aynen İsviçre İcra İflâs Kanunundan alınmıştır; sadece işlerin çabuk yürütmesi düşüncesi ile, hacze katılma süresi kısa tutulmuş ve 10 gün olarak kabul edilmiştir. Ancak, ödeme süresi 15 gün olduğundan, «pratik bakımdan borçlu itiraz etmemiş olsa bile, diğer alacaklının hacze katılabilmesi mümkün değildir» şeklinde itirazlara uğradı²⁶. Ayrıca, kötüniyetli borçlu, ödeme emrini alınca, uydurma alacaklılar aracılığı ile, kendi aleyhine bir takip yaptırıyor ve bu takibe itiraz etmemekle kesinleşmesini sağlıyordu. Böylece, ya ilk alacaklı alacağını alamıyor veya muvazaalı alacaklı ilk hacze katılıyordu²⁷. Bu yüzden, 1932 yılında 2004 sayılı Kanunla bu hüküm değiştirildi ve İsviçre Hukukundaki düzenleme büyük ölçüde terkedildi; hacze katılma birçok sıkı şartlara tâbi tutuldu.

Kanunumuzun bugünkü sistemine göre, 100. maddede belirtilen şartları gerçekleştiren her alacaklı, satılan malın tutarı icra veznesine girinceye kadar hacze katılabilir. Hacze katılan bu alacaklılar, aralarında bir derece teşkil ederler ve her derecedeki alacaklılar aralarında, alacaklarını eşit oranda alırlar. Geriye birşey kalırsa, bu hacze katılamayan 2. derecedeki alacaklılara verilir.

Hacze katılabilmek için, haczolunan şeyin menkul veya gayrimenkul olması veya paraya çevrilebilen şeylerden olması gerekmez. Alacak haczine de katılmak mümkündür²⁸. Gerçi, m. 100, «... satılan malın ...» demektedir, ancak bir alacak üzerine haciz konulması halinde, alacaklar hakkında menkullere ilişkin hükümler uygulanmaktadır (m. 106, II). Yani, alacaklar menkul mal hükmünde sayılmaktadır, ki bu da 100. maddenin ruhuna kanımızca uygun düşmektedir.

²⁶ Belgesay - İcra : s. 374; Ansay : s. 123; Arar : s. 223.

²⁷ Arar : s. 223.

²⁸ Azmi - İzzet : s. 217.

Ücret hacizlerine katılmanın mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Konunun tartışmalı ve geniş olması nedeniyle ücret hacizlerine katılma konusunu aşağıda geniş bir şekilde incelemeyi uygun buluyoruz.

Hukukumuzdaki bu genel görünümü verdikten sonra, hacze katılma için gerekli olan şartların neler olduğunu incelemeye geçebiliriz.

B — Hacze Katılmanın Şartları :

Kanunumuz, hacze katılmayı bazı şartların varlığına bağlamıştır. Bu şartlar dört tanedir : 1 — Takip şartı, 2 — Öncelik (tekaddüm şartı), 3 — Öncelik şartının belgelendirilmesi, 4 — Zaman şartı. Şimdi bu şartları ayrı ayrı inceleyelim :

I — Takip Şartı.

İnceleme konumuz takipli katılma olduğuna göre, takipsiz (imtiyazlı) katılmadan (m. 101) farklı olarak, hacze katılma isteminde bulunan alacaklının, borçluya karşı bir icra takibi yapmış olması ve bu takip dolayısıyla, kendisine haciz isteme yetkisinin de gelmiş olması (m. 78, I) gerekir²⁹. Demek ki, hacze katılabilmek için mutlaka bir takip yapmış olmak şartı vardır. Ayrıca bu takip dolayısıyla, takibi yapan kişiye haciz isteme yetkisinin de gelmiş bulunması gerekmektedir. Bu takibin, genel haciz yolu ile takip olması da zorunlu değildir. Kambyo senetlerine mahsus takip (m. 167-170) veya ilâmlı (m. 32-37) takip de yapılmış olabilir³⁰.

II — Öncelik (tekaddüm) Şartı (m. 100/1).

Hacze katılma için gerekli ikinci şart, hacze katılacak alacaklının alacağının, ilk hacizi koydurmuş olan alacaklının takibinden önce doğmasıdır³¹. Bu şartın gerçekleşmesi şöyle olur :

²⁹ Kuru - İcra : 235; Postacioğlu : s. 396; Üstündağ : s. 186.

³⁰ Rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takipte (m. 145-153), haciz safhası olmadığından, rehinli takipte hacze katılma söz konusu olmaz. Ancak, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip sonucunda, alacaklıya geçici (muvakkat) rehin açığı belgesi verilmişse, alacaklı bu belgeye dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini isteyebilir ve m. 100'deki şartlar dahilinde diğer alacaklıların haczine katılabilir (m. 150 f, II).

³¹ Kuru - İcra : s. 235; Postacioğlu : 396; Üstündağ : s. 187.

Eğer kesinleşen takip, ilâmsız takip (m. 58) ise, takip tarihi; eğer kesinleşen takip ilâma dayanıyorsa (m. 32), bu ilâmın verildiği davanın açıldığı tarih esas alınır. Hacze katılacak alacaklının alacağı bu tarihlerden önce doğmuşsa, öncelik şartı vardır. Örnek — 1 : Borçlu (B) ye karşı alacaklı (A) nın yaptığı ilâmsız takip 30. Kasım 1973 tarihinde kesinleşmiştir. (A) bu takibe 1 Ağustos 1973 günü başlamıştı. Diğer alacaklı (C) nin hacze katılabilmesi için, onun, alacağının 1 Ağustos 1973'den önce doğmuş olması gerekir. Örnek — 2 : Borçlu (B) ye karşı (A) nın yaptırdığı ilâmlı icra takibi 30 Kasım 1973 tarihinde kesinleşmiştir, (A) bu takibe 1 Ağustos 1973 günü başlamıştı. (A) nın icraya koyduğu ilâm, 1 Nisan 1973 tarihinde açılan bir dava sonunda alınmıştır. Bu durumda diğer alacaklı (C) nin hacze katılabilmesi için onun alacağı 1 Nisan 1973 tarihinden önce doğmuş olmalıdır. Aksi takdirde öncelik şartı gerçekleşmediği için hacze katılamayacaktır.

Öncelik şartının gerçekleştiği bazı belgelerle ispat edilir. Bu belgeleri Kanun saymıştır (m. 100, I/1-4). Bunları aşağıda göreceğiz. Kanunun belli belgeleri aramasının nedeni, muvazaalı alacaklıların ortaya çıkmasının önlenilmesidir.

Öncelik tarihi, ilk haciz tarihine göre saptanacaktır. O halde ilk haczin ne olduğunu bilmek gerekir :

1. İlk H a c i z

İlk hacizden ne anlaşılacağını, Kanun açıklamamıştır. Acaba ilk hacizden maksat, haciz kararının verildiği (ittihaz edildiği) tarih mi, yoksa haczin uygulandığı tarih midir? Aynı şekilde, ilk haciz kavramı, ihtiyati haciz ile geçici (muvakkat) haczi de kapsar mı? ³². Bu konuların açıklanması gerekir.

İlk haczi, haciz kararının verildiği tarihe veya haczin uygulandığı tarihe göre saptamak farklı sonuçlar doğurur. Çünkü, haciz kararı ile, haczin uygulandığı tarih arasında az çok bir süre vardır. Eğer ilk haczi, haciz kararının verildiği tarihe göre belli edersek, öncelik şartının gerçekleşmesi için hacze katılacak alacaklının alacağının bu tarihten önce doğmuş olması gerekir. Eğer, ilk haciz, haczin uygulandığı tarihe göre belli edilirse, bu halde hacze katılmak için alacağın bu tarihten önce doğmuş olması gerekir. Bu konunun önemi şu örnekte daha açık görülebilir : Borçlu aleyhine (A) ve (C) adlı alacaklılar tarafından yapılan iki takip olsun. Bun-

³² Akyazan : s. 59-60.

lardan (A)'nın istemi üzerine verilen haciz kararının tarihi, 1 Ocak 1973, haczin uygulandığı tarih 5 Ocak 1973 olsun. (C)'nin istemi üzerine de haciz kararının 3 Ocak 1973 gününde verildiğini ve aynı gün haczin yapılmış olduğunu varsayalım. İlk haciz bunlardan hangisidir? İlk haczi haciz kararının verildiği tarihe göre saptarsak, ilk haciz (A)'nın haczidir. Eğer ilk haczi, haczin uygulandığı tarihe göre saptarsak, bu halde (C)'nin haciz istemi daha önce uygulandığı için, ilk haciz (C)'nin haczi olacaktır³³.

Yargıtay önceleri ilk haczin, haciz kararının verildiği tarihe göre belli edileceği görüşündeydi³⁴. Ancak, Yargıtay sonradan bu görüşünü değiştirmiş ve ilk haczin, haczin uygulandığı tarihe göre belli edileceğini belirtmiştir³⁵.

Bu durumda İİK. m. 100. I'de belirtilen ilk hacizden maksat, ilk önce verilen haciz kararı değil, ilk önce uygulanan haczidir³⁶. 100. maddenin birinci cümlesinde, «İlk haciz üzerine satılan malın...» denilmektedir. Hacizli bir malın satılabilmesi o mal üzerinde haciz uygulanmış olmasını gerektirir. Haciz uygulanmadan, sadece verilen haciz kararına göre, malın satılması söz konusu değildir. Bu yüzden «ilk haciz» deyiimi haciz kararının verildiği tarih olamaz³⁷.

İlk haciz ihtiyatî haciz olabilir mi? İhtiyatî haciz, alacaklının para alacağını garanti altına alan bir tedbirdir³⁸. İhtiyatî haczin bu tebdir olma özelliği, kesin hacze (icrai hacze) dönüşünceye kadar devam eder. İhtiyatî hacizli mal, ihtiyatî haciz kesin hacze dönüşünceye kadar satılamaz. Oysa, m. 100. I, c. 1 «İlk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar.....» demektedir. Bu yüzden Kanun, ilk haciz kavramı ile kesin hacizleri kastetmiş ve ih-

³³ Geniş bilgi için bkz. : Akyazan : s. 59-64.

³⁴ İİD 15/5/1957, E. 3031, K. 3212 (Akyazan : s. 134, No: 49; Olgaç - Köymen : s. 862, No: 2100).

İİD 15/6/1956, E. 3509, K. 3600; İİD 21/2/1958, E. 1090, K. 1029; (Olgaç - Köymen : s. 863 No: 2103).

³⁵ İİD 16/2/1965, E. 1713, K. 1856 (AD. 1965, sa: 5-6, s. 749). İİD 2/12/1969, E. 11668; K. 11635 (İBD 1970, sa: 5-6, s. 458). İİD 27/1/1969, E. 465, K. 833 (Karayazgan - Varol : no: 123).

³⁶ Kuru - İcra : s. 235 dn. 5; Akyazan : s. 64.

³⁷ Akyazan : s. 61.

³⁸ Geniş bilgi için bkz. Kuru - İcra : s. 412 vd; Berkin - İhtiyatî : s. 9 vd.; Akyazan : s. 17 vd.

³⁹ Akyazan : 60; Yazman agm. s. 384.

tiyatî haczin, ilk haciz olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir³⁹.

Burada son değineceğimiz konu, ilk haczin geçici (muvaakkat) haciz (m. 69) olup olamayacağıdır. Geçici hacizi kesin hacizden ayıran yegane fark, geçici haciz sahibinin satış isteyememesidir⁴⁰. Oysa, m. 100, ilk haciz sonucunda satılan malın bedelinden söz etmektedir. Bu nedenle, kanımızca, ilk haciz geçici haciz olamaz⁴¹.

Buraya kadar söylediklerimizi şöyle özetleyebiliriz : ilk haciz, ilk önce uygulanan kesin hacizdir.

2. İlk H a c z i n D a y a n a ğ ı

İlk haciz, m. 100/1'den anlaşıldığı gibi, ilâmlı veya ilâmsız takip sonunda konulmuş olabilir. Bilindiği gibi, borçluya karşı haciz yapabilmek için, elde herhangi bir senedin bulunması zorunlu değildir. Bu amaçla, alacaklının icra dairesine vereceği takip talebine sadece borcun sebebini yazması yeterlidir. İlk haczin böyle bir takip sonunda konulması mümkündür⁴². İlk haciz, hiç senetsiz bir takip sonunda konulabileceği gibi, adi⁴³ veya resmî bir senede dayanarak yapılan bir takip sonunda da konulmuş olabilir.

Maddede (m. 100, I/1) ilk haczin, ilâmlı takip sonucunda da konulabileceği belirtilmektedir. Maddedeki ilâm kavramı, HUMK. m. 392'de belirtilen ilâmdır. Çünkü, İİK. m. 100, I, «İlk haciz... ilâma dayanıyorsa, dava açılmasından önce yapılmış bir takip üzerine alınan...» demektedir. Bu yüzden, ilâm kavramını İİK. m. 38'de sayılan belgelerin tamamını kapsar şekilde anlamamak gerekir⁴⁴. İİK'da ilâm niteliğindeki belgeler şu şekilde sayılmıştır : 1 — Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller, 2 — Para borcu ikrarını kapsayan resen düzenlenmiş noter senetleri, 3 — Temyiz kefaletnameleri, 4 — İcra dairesindeki kefaletler. Bunlardan sadece ilki, (yani, mahkeme huzurunda yapılan sulhlar ve kabuller) açılan bir dava sonucunda elde edilebilir. Bu da m. 100, I'e uyar. Di-

³⁹ Kuru - İcra : s. 214.

⁴⁰ İlk haciz olamayan geçici haczin sahibi, m. 100'deki şartları taşıyorsa, hacze katılabilir.

⁴² Akyazan : s. 66.

⁴³ Kuru - İcra : s. 237; Olgaç - Köymen : s. 856.

⁴⁴ Kuru - İcra : s. 235 dn. 6; Akyazan : s. 66.

ğlerinin açılmış bir dava ile ilgileri yoktur; Bu yüzden m. 100/1'deki ilâm kavramına girmezler⁴⁵. Dolayısıyla, bu belgelerle hacze katılma olanağı da yoktur.

III — Öncelik Şartının Belgelendirilmesi.

1. Genel Olarak

İlk haciz, resmî veya adi bir senede bağlı olan bir takip sonunda konulabileceği gibi, hiç senetsiz bir takip sonunda da konulabilir. Fakat, bu ilk hacze katılabilmek için, Kanun (m. 100, I/1-4), bazı belgelerin varlığını şart koşmaktadır. Kanunun dört bent halinde saydığı bu belgeler örnek olarak sayılmamış olup, sınırlandırılmıştır (tahdididir). Kıyas yolu ile artırılmaz⁴⁶. Bu yüzden, örneğin m. 100, I/1-4'de sayılan belgeler arasında bulunmayan imzası ikrar edilmiş adi senede dayanarak hacze katılmak mümkün değildir⁴⁷.

Belgeleri Kanunun sınırlandırmasının nedeni, bazı muvazaalı alacakların ortaya çıkartılıp, hacze katılmadan umulan yararın ortadan kaldırılmasının önlenmesidir. Kanun, belli nitelikteki belgeleri arayarak, hileli işlemlerin önüne geçmek istemiştir. Örneğin, adi senede dayanarak hacze katılma kabul edilseydi, bu kötüniyetli borçlular tarafından kolaylıkla kötüye kullanılabilirdi. Kötüniyetli borçlulara karşı koyma amacına uygun olarak, HUMK. m. 299, II'ye göre, kesinleşen senetlere dayanarak da hacze katılmanın mümkün olmasını ileri süren hukukçular vardır⁴⁸. Çünkü, senedin HUMK. m. 299, II'ye göre kesinleşmesinden sonra⁴⁹, alacaklı ile borçlunun anlaşarak, senedin tarihini değiştirmeleri imkânsızdır. Bu yüzden m. 100'e göre beşinci bent olarak bu yolda bir hüküm eklenmelidir⁵⁰.

⁴⁵ Akyazan : s. 66; Kuru - İcra : s. 235 dn. 6.

⁴⁶ Postacıoğlu : s. 397; Üstündağ : s. 188.

⁴⁷ Kuru - İcra : s. 236 dn. 13; Üstündağ : s. 188; Akyazan : s. 66; Seviğ : s. 217; Olgaç - Köymen : s. 856; İİD 22/2/1957, E. 1089, K. 1375 (Akyazan : s. 136, no: 52); İİD 25/10/1949, E. 2276, K. 3280 (Seviğ : s. 217); Kuru - Değişiklik : s. 43.

⁴⁸ Kuru - Değişiklik : s. 43; Kuru - İcra : s. 236 dn. 13; Belgesay - İcra : s. 377.

⁴⁹ Bkz. Kuru - Usul : s. 403-404.

⁵⁰ Kuru - Değişiklik : s. 43.

2. Hacze Katılmak İçin Gerekli Olan Belgeler

a) Borç Ödemeden Aciz Belgesi:

Hacze katılabilmek için gerekli olan belgelerden biri, borç ödemeden aciz belgesidir^{50a}. Bu belgenin, eğer ilk haciz ilamsız takibe dayanıyorsa, takip talebinden; eğer ilk haciz, ilama dayanıyorsa, bu ilamın verildiği davanın açılmasından önce yapılmış bir takip üzerine alınmış olması gerekir. Diğer bir deyişle, borç ödemeden aciz belgesi, öncelik şartı ile bir arada bulunmalıdır. Aciz belgesinin öncelik tarihinden önce alınmış olması gerekmez. Sadece bu belgenin elde edilmesini mümkün kılan takibin öncelik tarihlerinden önce yapılmış olması gerekli ve yeterlidir⁵¹. Yani, yukarıda (s. 280). Örnek — 1'de (C) nin hacze katılabilmesi için elindeki borç ödemeden aciz belgesinin 1 Ağustos 1973 den önce yaptığı bir takip (genel haciz yolu ile takip, rehinli takip veya iflâs takibi) sonunda alınması yeterlidir. Yoksa aciz belgesinin 1 Ağustos 1973 den önceki tarihi taşıması gerekmez. Örnek — 2'de de 1 Nisan 1973 den önce takip yapılması yeterlidir. Aciz belgesinin 1 Nisan 1973 den önce alınması gerekmez. Kısacası öncelik tarihlerinden önce takibe başlanması bu şartın gerçekleşmesi için yetmektedir.

Borç ödemeden aciz belgesi yapılan takip sonunda haczolu mallar satılır, fakat satış sonunda elde edilen para alacağı karşılamaya yetmezse, verilir. Yapılan bu takip, icra takibi (m. 143)⁵² olabileceği gibi, iflâs takibi (m. 251)⁵³ de olabilir. 100 üncü madde de kullanılan borç ödemeden aciz belgesi deyimi mutlaklıktır. Yani, hem haciz takibi sonunda alınan, hem de iflâs takibi sonunda alınan aciz belgesini kapsamaktadır. Hatta, bu deyim aynı nitelikteki «rehin açığı belgesini» de kapsamaktadır (m. 150 f, II).

İflâsta verilen aciz belgesi de hacze katılma olanağı verir. Ancak bu halde, aciz belgesi takip üzerine alınmadığından m. 100/1'deki takip tarihi yerine, aciz belgesinin alındığı iflâsın açıldığı tarih esas alınmalıdır^{53a}.

^{50a} Bkz. bu konuda Gürdoğan - Makale : s. 14 vd.

⁵¹ Kuru - İcra : s. 236.

⁵² Bkz. Kuru - İcra : s. 316 vd.

⁵³ Bkz. Kuru - İflâs : s. 342 vd.

^{53a} Kuru - İflâs : s. 347 ve orada dn. 23, 24; Gürdoğan - Makale : s. 31-32.

b) *Öncelik Tarihinden Önce Açılmış Bir Dava Üzerine Alınmış Bir Dava Üzerine Alınmış Bir İlâm (m. 100, I/2) :*

Hacze katılmak isteyen alacaklı, daha önce borçlu aleyhine bir alacak davası açmış ve dava sonucunda mahkeme borçluyu alacaklıya dava edilen tutarı (örneğin 1000 lirayı ödemeye) mahkum etmiş olabilir. Alacaklı, bu ilâma dayanarak, borçlu aleyhine bir icra takibi (m. 32) yapmış olabilir. Ancak, alacaklının dayanağının mahkeme ilâmı olması, onun mutlaka hacze katılacağı anlamına gelmez. Öncelik şartının (bkz. yuk. s. 279 vd.) da gerçekleşmesi gerekir. Öncelik şartının gerçekleşmesi için, ilâmın öncelik tarihinden önce alınmış olması gerekmez; ilâmın verildiği davanın bu tarihlerden önce açılmış olması yeterlidir⁵⁴. Yukarıdaki (s. 280) örneğimize göre (C) nin hacze katılabilmesi için elindeki ilâmın örnek — 1'de 1 Ağustos 1973'den, örnek — 2'de 1 Nisan 1973 tarihinden önce açılmış bir dâva üzerine alınması yeterlidir. Yoksa, bu ilâmın bu tarihlerden önce alınmış olması gerekmez.

c) *Öncelik Tarihinden Önce Alınmış Resmi veya Tarih ve İmzası Onaylı (Tasdikli) Bir Senet (m. 100/I,3) :*

Resmi senetle veya tarih ve imzası onaylı bir senetle de hacze katılmak mümkündür. Maddedeki resmi senet deyimi, tapu memurları tarafından düzenlenen tapu ve ipotek senetleri ile noterler tarafından resen düzenlenen borç ikrarlarını kapsayan senet anlamına gelir⁵⁵. Maddede resmi senetlerden başka, tarih ve imzası onaylı senetten söz edilmektedir. Kanunun bu hükmünde belirtilmemiş olmakla beraber, bunlar noterlerce onaylanan senetlerdir⁵⁶.

Maddenin bu bendinde belirtilen resmî senet ile, 4. bendde belirtilen resmî dairelerin yetkileri dâhilinde ve usulüne uygun olarak verdikleri makbuz ve belgeleri karıştırmamak gerekir. 4. bentteki hükmü aşağıda inceleyeceğiz.

İİK. m. 100, I/3'de belirtilen bu senetlerden birine dayanarak takip yapan alacaklının hacze katılabilmesi için, takibine dayanak aldığı senedin tarihinin öncelik tarihinden önce olması gerekir. Aksi halde, Kanunun aradığı şartlardan biri (öncelik şartı) gerçekleşmemiş olduğundan hacze katılma söz konusu olamaz.

⁵⁴ Kuru - İcra : s. 236 dn. 9; Üstündağ : s. 187; Akyazan : s. 67.

⁵⁵ Akyazan : s. 68; Kuru - İcra : s. 236 dn. 10, 11.

d) *Oncelik Tarihinden Önceki Tarihli Resmî Dairelerin veya Yetkili Makamların Yetkileri İçerisinde ve Usulüne Uygun Olarak Verdikleri Makbuz veya Belgeler (m. 100, 1/4) :*

Bu belgelerden birine dayanarak da hacze katılmak mümkündür. Resmî dairelerin yetkileri içerisinde ve usulüne uygun olarak verdikleri makbuz veya belgelerin kapsamı, m. 100, 1/3'de belirtilen resmî senet kavramından daha geniştir. Resmî senet kavramından, sadece tapu memurlarının düzenlediği tapu ve ipotek senetleri ile noterlerce resen düzenlenen senetler anlaşıldığı halde, 4. bentte sözü edilen belgeler, resmî dairelerin verdikleri her türlü belgelerdir. Ancak, bu belgelerin veya makbuzların resmî dairenin yetkisi içerisinde ve usulüne uygun olarak verilmesi gerekir. Resmî dairelerin ve yetkili makamların yetkileri içerisinde ve usulüne uygun olarak verdikleri belgelere şu örnekler gösterilebilir : Borç ödemedi aciz belgesi (m. 105, 143), rehin açığı belgesi (m. 150, 152), Bankalar Birliğinin para cezaları hakkındaki icra dairesine yazdığı müzekkereler⁵⁷.

Bu durumda borç ödemedi aciz belgesine dayanarak, hacze katılabilmeyi, m. 100, 1/4 de kabul etmiştir. Çünkü, borç ödemedi aciz belgesi, 4. bentteki belgelere tipik örnektir. Bu yüzden, bizce, m. 100, 1/1 hükmünün konuluş nedeni anlaşılamamaktadır. Postacıoğlu, başka bir münasebetle, bent : 1'e değiniyor; fakat, b. 1'in kaldırılmaması gerektiği kanısında olduğunu belirtiyor. Postacıoğlu, b. 2 hükmünün, b. 1 hükmünü de içerdiği iddiasına dikkati çekerek 100. maddede sayılan belgelerin sınırlı (tahdidi) olduğunu ve b. 1'in iki konuyu belirttiğini ileri sürmekte ve şöyle demektedir : «Kıyasî delille ihticac edilecek olursa, birinci şıkkın —yani aciz vesikası halinin— ayrıca derpiş edilmesine mana kalmaz. Filhakika, bu aciz vesikası ya ilâmlı, yahut ilâmsız takip neticesinde istihsal edilmiş bulunacaktır. İlâmlı takiplerin iştirakini zaten ikinci şıkkı hüküm sağlamaktadır. Eğer ilâmsız takipler de kıyasen aynı hükümden istifade edecek olursa, aciz vesikası hakkında konulan hükmün tatbik sahası kalamayacak ve kanun vaznı abesle iştigal etmiş olacaktır ki, umumî tefsir kaideleri mucibince böyle bir netice reddedilmelidir»⁵⁸. Kanun, aciz belgesinin ilâmsız takip sonucunda, veya ilâmlı takip sonucunda alınabileceğini belirtiyor. Postacıoğlu'nun da kabul ettiği gibi, 1. bendin ikinci kısmı (ilâmlı takip

⁵⁶ Kuru - İcra : s. 236 dn. 11; Akyazan : s. 68.

⁵⁷ Kuru - İcra : s. 143 dn. 50; Kuru - Ders Kitabı : s. 107.

⁵⁸ Postacıoğlu : s. 397.

kısmı) 2. bend tarafından sağlanmaktadır; Bu yüzden kaldırılabilir. Postacıoğlu, birinci kısmın (ilâmsız takip kısmının) kaldırılamayacağını, çünkü; bunun ilâmlı takibe kıyas edilemeyeceğini söylüyor. Bizce, bu gerekçe haklıdır; kıyas söz konusu olamayacağı için, kaldırılamaz. Ancak biz, bent. 1 hükmünün de kaldırılabilceği görüşündeyiz; çünkü, bu bendin birinci kısmı da 4. bent tarafından öngörülmüştür. Böylece, 1. bendin ilk kısmının 4. bent tarafından öngörüldüğü, ikinci kısmın da 2. bent tarafından sağlanmış olduğu göz önüne alınırsa, birinci bendin konuluş amacını anlamak, kanımızca zordur.

Bent : 4'te öngörülen belgeler, resmî bir makamca düzenlendiği için, bu belgelerde borçlunun imzası bulunmaz⁵⁹.

Maddedeki makbuzlara, posta ve banka makbuzları örnek olarak gösterilebilir. Ancak, bu makbuzlar tek başlarına hacze katılma için yetmez; bunların kayıtsız şartsız borç ikrarı sayılabilmeleri için, diğer belgelerle ve senetlerle tamamlanması, desteklenmesi gerekir⁶⁰.

Hacze katılabilmek için, bu belge ve makbuzların tarihi öncelik tarihlerinden (bkz. yuk. s. 283 vd.) önce olmalıdır.

Maddedeki resmî vesika kavramının kıyas yolu ile genişletilmesine imkân yoktur.

IV — Zaman Şartı.

1929 tarihli İcra - İflâs Kanunumuzda, hacze katılma için 10 günlük belli bir süre tesbit edilmişti. Bu yüzden, hacze katılmak isteyen alacaklının ilk haczinden itibaren 10 gün içinde hacze katılma isteminde bulunması gerekli idi. (İsv. İİK. m. 110, c. 1 bu süreyi 30 gün olarak öngörmektedir). Ancak 1932 tarihinde yapılan değişiklikle bu 10 günlük süre kaldırıldı ve yerine gün olarak belli edilmiş bir süre konulmadı. Yürürlükteki hükme göre, hacze katılma istemi, «hacizli malın bedeli icra veznesine girinceye kadar» yapılmalıdır.

Kanunun bu hükmü, tartışmalara yol açmış ve doktrinde oy birliğiyle bu sürenin (6183 sayılı Kanunda olduğu gibi, m. 21) «ha-

⁵⁹ Kuru - İcra : s. 143.

⁶⁰ Kuru - İcra : s. 143.

cizli malın paraya çevrilmesine kadar» şeklinde anlaşılması gerektiği kabul edilmiştir⁶¹.

Kanunun bu hükmü, Belgesay tarafından başka bir açıdan eleştirilmiştir. Yazara göre, «bütün alacaklıların diğer bir alacaklının talebi ile yapılmış olan hacze iştiraki, adalet mülâhazası ile kabul edilebilirse de, bu hacizden uzun zaman sonra yapılacak taleplerin kabulü adalete uygun düşmez. Geçen müddet içinde borçlunun serbest kalan mallarını istihlâk etmesi ihtimali fazladır. Bazen, mahcuz malların derhal paraya çevrilmesinden, haciz istemiş olan alacaklıyı mesul tutmak kabil olmaz»⁶². Belgesay, yürürlükteki hükmü bu şekilde eleştirmekte, fakat bunun yerine yapılması gereken bir değişiklik önermemektedir.

Kanun, hacze katılma süresini, hacizli malın icra veznesine girinceye kadarki süre olarak kabul ettiği için, bir noktada hacizli malı satın alan alıcının hareketlerine bağlanmak zorundayız. Hacizli malın paraya çevrilmesinden sonra, Kanuna göre, satış bedeli peşin ödenmeyebilir. Çünkü, Kanuna göre, icra memuru alıcıya, menkullerde (m. 118) 7 günü, gayrimenkullerde (m. 130) 20 günü geçmemek üzere bir ödeme süresi verebilir. Bu durumda, eğer alıcı satış tutarını erken öderse, m. 100'ün öngördüğü hacze katılma süresi de o oranda erken bitecektir. Alıcı parayı vezneye yatırmakta geciktiği takdirde, hacze katılma süresi de uzamış olacaktır. Paranın vezneye girmesinin gecikmesi, hacze katılacak yeni (müstakbel) alacaklılar lehine, buna karşılık ilk haczi koydurmuş ve hacze katılmış (mevcut) alacaklılar aleyhine olacaktır. Çünkü, hacze ne kadar az kişi katılırsa, hacze katılan alacaklılar alacaklarına o oranda fazla kavuşacaklardır (tabii ki, bu durum bütün alacaklıların alacağına yetecek derecede mal bulunmaması halinde söz konusudur). Bu yüzden, sürenin «hacizli malın satılmasına kadar...» şeklinde değiştirilmesini savunanların teklif ettikleri fikre katılıyoruz. Öte yandan, m. 186, I «ihtiyaten haczedilen mallarla iflâs açıldığı zaman paraya çevrilmemiş mahcuz mallar masaya girer» denilmektedir. Kanun, mahcuz malların paraya çevrilmesinden önce, onların iflâs masasına gireceğini kabul etmektedir. Bunu kabul eden Kanun, m. 100'de de hacze katılma zamanını «mallar paraya

⁶¹ Kuru - İcra : s. 237; Kuru - Değişiklik : s. 42; Üstündağ : s. 189; Postacıoğlu : s. 404; Belgesay - İcra : s. 375; Olgaç - Köymen : s. 855 Ansay : s. 123; Berkin - İcra : s. 111.

⁶² Belgesay - İcra : s. 375.

çevrilinceye kadar» şeklinde önerilen fikri öncelikle (evleviyetle) kabul eder kanısındayız.

Alacak (örneğin, bankadaki mevduatın haczinde, m. 89) haczinde, bu süreyi, «paranın vezneye ödenmesine kadar...» şeklinde anlamak doğru olur. Çünkü, m. 89 gereğince, üçüncü kişi, elinde bulundurduğu, borçluya ait menkul malı icra dairesine verecek veya borçlunun alacağını icra dairesine ödeyecektir. Örneğin, (A) nın borçlusu (B), üçüncü kişiye mal satmış; fakat henüz parasını almamıştır. Üçüncü kişi bu parayı (m. 89 gereğince işlem yapılırsa), icra dairesine yatırmak zorundadır. Burada, m. 100'deki gibi, «malın satılması...» gibi bir husus söz konusu değildir. Bu nedenle, alacaklar bakımından hacze katılma süresini «alacağın vezneye girmesine kadar...» şeklinde düzeltmek doğru olur. Satılan mallarda, satış bedelinin alıcı tarafından geç ödenebileceğini belirtmiş (yuk. s. 288) ve bununla hacze katılma süresinin alıcının hareketine göre uzayıp kısalabileceğine değinmiştik. Eğer, haczedilen şey, para ise, bu sakınca ortadan kalkmaktadır. Çünkü, mal haczinde olduğu gibi bir satış sözkonusu değildir ve buna bağlı olarak alıcının parayı ödeyip ödememesi gibi bir durum da yoktur. Çünkü haczedilen para doğrudan doğruya icra veznesine girecektir. Eğer, haczedilen paranın icra veznesine geç girmesi, icra memurunun kusurundan ileri geliyorsa, bundan zarar gören alacaklılar, icra memurunun bağlı olduğu kurum (yani Adalet Bakanlığı) aleyhine tazminat davası açabilirler^{62a}. Toparlarsak, para hacizlerinde, hacze katılma süresi, paranın vezneye girmesine kadar olmalıdır. Çünkü, bu halde satış sözkonusu değildir.

İcra veznesindeki para da haczedilebilir. Örneğin, borçlunun mahcuz malları satılmış, paralar paylaştırılmış, borçlunun geriye bir miktar parası artmıştır. Bu arada, artan para, borçlunun bir alacaklısı tarafından haczedilmiştir. Borçlunun diğer bir alacaklısı da aynı paraya (yani, icra veznesindeki paraya) haciz koydurmuştur; bu alacaklı hacze katılma için gerekli olan diğer şartları da taşımaktadır. Burada hacze katılma süresi nasıl hesaplanacaktır? İki ihtimal düşünülebilir: 1. ihtimal: Para, zaten icra veznesine girmiş bulunduğu (daha doğrusu zaten icra veznesinde bulunduğu) buradan zaman şartı aranmamalıdır. Aksi takdirde (zaman şartını ararsak), icra veznesinde haczedilmiş bir parada, hacze katılma sözkonusu olamaz. Çünkü, zaman şartını ararsak, bu

^{62a} Kuru - İcra : s. 32.

hiçbir şekilde gerçekleşmeyecektir. Zira, hacze katılma isteminde bulunan kişi, daima, para icra veznesine girdikten sonra istemde bulunmuş olacaktır. 2. ihtimal : İcra veznesindeki para, borçlunun bankadaki parasına kıyaslanabilir^{62b}. Çünkü, icra veznesine para girmiş durumdadır; fakat, bu para icra veznesine o haciz dolayısıyla yatırılmış değildir. Kanımızca, burada ilk ihtimal kabul edilmelidir. Eğer ikinci ihtimali kabul edecek olursak, icra dairesinin kendi kendine 89 ihbarnamesi göndermesi gibi, bir durum ortaya çıkacaktır. Ancak burada şu ayırım da akla gelebilir : Eğer, haczi istenen para, başka bir icra dairesinin veznesinde ise, bu takdirde haciz için başvurulmuş icra dairesi, haczi istenen paranın bulunduğu icra dairesini istinabe edebilir (m. 79, II). Burada istinabe olunan icra dairesi, mevduatın bulunduğu banka gibi düşünülebilir. Ancak, görüldüğü gibi, ikinci ihtimalin kabulü halinde soruna çözüm yolu bulabilmek daha da karışık bir hal almaktadır. Bu nedenle, icra veznesinde bulunan paranın haczinde, katılma şartlarından, zaman şartının aranmaması pratik bir çözüm yolu olmaktadır. Ancak, bu durumda, paralar paylaştırıldıktan (başka bir deyişle paralar ödendikten) sonra, artık hacze katılma gayet tabiidir ki söz konusu olmayacaktır.

Yürürlükteki maddeye göre, hacizli malı satın alan kişinin parayı icra veznesine geç yatırması halinde, hacze katılabilecek alacaklıların sayısı artmaktadır. Bu yüzden, hacze katılan alacaklıların alıcıdan (müşteriden) tazminat isteyebileceği ileri sürülmektedir. Bu tazminat isteminin şartı olarak, alıcının mütemerrid olması ve bunun için de bir ihtarname çekilerek, malın bedelinin ödenmesinin istenmesi gerekeceği belirtilmektedir⁶³. Ancak tazminatın neye göre isteneceği belirtilmemiştir. Kanımızca, bu tazminat istemine bir hukuki dayanak bulmak zordur. Eğer, alıcı satış bedelini peşin vermez ve icra memurunun kendine tanıdığı müddet (menkullerde 7 gün -m. 118, I; gayrimenkullerde 20 gün -m. 130) içinde öderse (kendine tanınan sürenin sonucu günü ödese bile), ondan tazminat istenemez. Çünkü, alıcının ödeme borcunu Kanun, belli bir süre erteleyebilmektedir. Tazminatın, alıcının verilen süre içinde satın aldığı malın bedelini ödememesi halinde sözkonusu olabileceği düşünülebilir. Ancak, buna gerek yoktur. Çünkü, alıcının satış bedelini ödememesi halinde Kanuna göre, ihale feshedilir ve aradaki farktan alıcı sorumlu tutulur (m. 118, II, c. 1 ve m. 133, II, c. 1). Bu-

^{62b} Kuru - İcra : s. 237 dn. 16.

⁶³ Berkin - İcra : s. 111.

rada bir noktaya daha değinmek gerekir : İhalenin feshini düzenleyen maddelerde (m. 118, I; 133, II), satış bedelinin ödenmemesi halinde alıcının iki ihale arasındaki farktan ve *diğer zararlardan* sorumlu tutulacağı belirtilmektedir. Tazminat isteminin bu ibareye dayandırılabilceğı akla gelebilir. Ancak kanımızca bu biraz zorlama olur. Bu nedenle, ihale bedelinin ödenmemesi halinde, hacze katılma yönünden alıcıya karşı bir tazminat davası açılabilceğı görüşüne katılmıyoruz.

Hacze katılma zamanı hususunda son değineceğimiz konu, ihalenin feshedilmesi halinde, yeni satış bedelinin vezneye girmesine kadar hacze katılmanın mümkün olup olmayacağıdır. Bir örnek vererek, konuyu açıklayalım : Alıcı (A), ihale sonucunda satış bedelini peşin olarak icra veznesine ödemiştir. Ancak daha sonra, ihalenin feshi istenmiştir (örneğin ihaleye fesad karıştırıldığı ileri sürülmüştür). Bu durumda, icra dairesine parayı yatırmış bulunan alıcı (A) çeşitli şekillerde hareket edebilir : 1. *ihtimal* : Alıcı ödediğı parayı icra veznesinden geri almamıştır : Eğer, tetkik mercii ihaleyi feshederse, daha sonra yeni bir ihale yapılır. Burada hacze katılma süresi olarak, ilk ihale sonucunda paranın vezneye girmiş olduğu an esas alınmalıdır. Başka bir deyişle, ikinci ihale, hacze katılma süresini etkilememelidir, yani, hacze katılma süresi, ikinci ihale sonucunda paranın vezneye girmesi ânı olarak kabul edilmemelidir. Çünkü, 100. madde «paranın icra veznesine girmesi»nden söz etmektedir ki, bu da kanımızca ilk ihale sonucunda paranın icra veznesine girmesi ânıdır. Eğer, aksi kabul edilirse, (yani hacze katılma süresi, ikinci ihalenin sonucunda paranın vezneye girmesine kadar uzar denilirse) bu ilk haczi yaptıran alacaklının veya hacze katılan alacaklının (veya alacaklıların) aleyhine olacaktır. Ayrıca, bu fikrin kabulü halinde işin sonu gelmeyebilir. Çünkü bu ikinci ihale de feshedilebilir ve bunun üzerine üçüncü bir ihale yapılabilir. Bu şekilde hacze katılma süresinin sonu uzayıp gider. 2. *ihtimal* : Alıcı (A), ilk ihale sonucunda yaptırdığı parayı (banka kefaleti karşılığında, m. 134, VIII) ihalenin feshi istemi (yani şikayet, m. 134, VII) üzerine geri almıştır : Bu durumda da, hacze katılma süresinin sonu olarak, ilk ihale sonucunda paranın vezneye girmesi ânı esas alınmalıdır. Bu şekilde, ilk haczi koyduran alacaklı (ve varsa hacze katılan diğer alacaklı/alacaklılar) korunmuş olacaktır. Yukarıda, ilk ihale sonucunda, alıcı (A) nın ihale bedelini icra veznesine ödediğı ihtimali üzerine durduk. İhalenin feshinin istenmesi üzerine, alıcı (A) m. 134, VII hükmünün kendisine tanıdığı hakkı kullanarak, ihale bedelini ödememiş ve buna karşılık mute-

ber bir banka kefaleti göstermiş olabilir. Eğer, ihale feshedilirse, gösterdiği banka kefaleti son bulacaktır. Bu halde hacze katılma süresi, yeni yapılacak ihale sonucunda, satış bedelinin vezneye girmesine kadar uzayacak mıdır? Kanımızca, uzamamalıdır. Herneka-
dar, Kanun paranın vezneye girmesinden sözetmekte ise de, hacze katılma süresinin, burada, kefalet mektubunun ibrazı ânı olarak anlaşılması, hükmün ruhuna daha uygun düşecektir. Aksi halde, ilk haciz sahibi ve varsa hacze katılan alacaklılar bundan zarar göreceklerdir. Kaldı ki, malları haczedilen borçlu da ihalenin feshini isteyebilecek ve ihale feshedilirse, yeni ihale yapılacaktır. Eğer son ihale neticesinde paranın icra veznesine girmesi ânı, esas alınacak olursa borçlu ilk haczi sahibine ve hacze katılan diğer alacaklılara zarar vermiş olacaktır.

Görüldüğü gibi, 100. maddenin öngördüğü hacze katılma süresinin bugünkü durumu, çeşitli tereddütlere yol açmakta ve buna çözüm yolları bulunmaya çalışılmaktadır. Bu sorunların sona erdirilmesi, 100. maddedeki «paranın vezneye girmesi» şeklindeki ifadenin, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunda (6183 s. K. m. 21) olduğu gibi, «*malın paraya çevrilmesine kadar*» şeklinde değiştirilmesi ile mümkün olacaktır. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz özel durumlar da gözönünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, 100. maddede değişiklik yapılması kanımızca mutlak olarak zorunludur.

C — Ücret Hacizlerine Katılma

I — Genel Olarak :

Yukarıda hacze katılabilmek için gerekli şartlarının neler olduğu gördük. Bu şartları taşıyan her alacaklı, borçlunun malları üzerine konulan bir hacze katılabilmek olanağına sahiptir. Acaba, bir ücretin haczedilmesi halinde, 100. maddedeki şartlar da gerçekleşmişse katılabilmek olanağı var mıdır? İşte burada bu konuyu ele alıp, bir sonuca varmaya çalışacağız.

Ücret hacizlerine katılmanın mümkün olup, olmadığı, tartışmalıdır. Bu tartışmaları, 1968 yılında kabul edilen 1045 sayılı Kanundan önceki ve sonraki duruma göre ele alarak inceleyeceğiz :

II — 1045 sayılı Kanundan Önceki Durum :

1045 sayılı Kanundan önceki dönemde Yargıtay, ücret hacizlerine katılmayı kabul etmemekte idi. Yargıtay İcra İflâs Dairesi,

«Bir alacaklı tarafından borçlunun maaşının dörtte biri haczedilmiş olduğundan, artık diğer alacaklılar bu dörtte bir maaş haczine 100. madde hükümleri çerçevesinde katılamazlar. Ancak, maaşın en az dörtte biri haczedilmiş olduğuna göre, diğer alacaklılar fazlasını haczettirebilirler» kanısındaydı⁶⁴. Görüldüğü gibi, Yargıtay ücret hacizlerine katılmayı kabul etmemekteydi. Yine, 1965 tarihli bir kararda, borçlunun maaş ve ücretine geçim haddini aşmamak üzere ayrı ayrı hacizler konulabileceği ve 100. maddenin ücretler bakımından uygulanamayacağı belirtilmişti⁶⁵. 1968 yılında verilen bir kararda ise, şöyle denilmişti: «İİK'nun 83. maddesinde belirtildiği gibi, borçlunun almakta olduğu maaş, tahsisat, her nevi ücretin kendisinin ve ailesinin geçimleri için icra memurluğunca lüzumlu olarak takdir olunan miktarı tenzil edildikten sonra bakiyesi haczedilebilir. Fakat haczedilecek miktar hiçbir zaman maaş veya ücretin 4/1'inden (*1/4 olmalı*) az olamaz. Maddede tesbit olunan 4/1 (*1/4 olmalı*) haddi haczedilecek miktarın tavanını değil, tabanını gösterir. Binaenaleyh, aynı maaş üzerine birden fazla haciz konulması halinde bunlar haciz tarihi itibarıyla sıraya konulmayıp, hepbirden infaz edilmelidir»⁶⁶. Bu karara göre, aynı maaş (veya ücret) üzerine birden fazla (ayrı ayrı) haciz konulabilecektir. Yargıtayın bu kararında, ücret hacizlerine katılmanın doğrudan doğruya benimsenmediği belirtilmemektedir. Kanımızca, bu kararda sözedilen birden fazla (ayrı ayrı) hacizler, borçlunun ve ailesinin geçimini tecavüz edecek şekilde hacizler değildir. Eğer, borçlunun maaşı çok yüksek ise, bu maaş üzerine (borçlunun geçimi için gereken miktar çıkartıldıktan sonra) birden fazla haciz konulabilecektir. Bu hacizler de (borçlunun geçimi için gerekli miktardan fazla olduklarından) aynı anda infaz edilebilirler. Bu açıdan Yargıtayın yukarıda belirttiğimiz kararında icra hukukunu ihlal eden bir durum yoktur denilebilir. Fakat, karar açık olmadığı için, sıraya konulacağı belirtilen hacizlerin maaşın aynı kısmı üzerine birden fazla haciz olabileceği de düşünülebilir. Karardan bu konu iyice anlaşılamamaktadır. Ancak bu karar, kanımızca yanlış yorumlanarak, aşağıda belirteceğimiz kanun değişikliğine neden olmuştur.

Yargıtayın, ücret hacizlerine katılmayı benimsemeyen kararlarına karşılık, doktrinde, Kuru ve Postacıoğlu tarafından, ücret ha-

⁶⁴ İİD T. 20/9/1963, E. 9092; K. 9716 (Tuncay - Demirhan : s. 105, No: 336); ayrıca bkz. İİD 28/11/1963, E. 12418, K. 12495 (Tuncay - Demirhan : s. 85, no: 285).

⁶⁵ İİD 11/1/1965, E. 253, K. 312 (Karayazgan - Varol : no: 77).

⁶⁶ İİD 30/1/1968, E. 1018, K. 898 (RKD 1968, Sa. 5-6, s. 52-53).

cizlerine de katılmanın mümkün olduğu savunulmakta idi⁶⁷. İsviçre Federal Mahkemesi ve İsviçre hukukçuları da ücret hacizlerine katılmanın mümkün olduğu görüşündedirler.

Kanımızca, 1045 sayılı Kanundan önce ücret hacizlerinde katılma mümkün idi. Çünkü, aşağıda (s. 296 vd.) geniş şekilde belirteceğimiz gibi, ücretlerin haczinde, katılmayı önleyen herhangi bir hüküm yoktu. Örneğin, bir mal haczinde veya üçüncü kişide olan alacağın haczinde olduğu gibi, ücret hacizlerinde de katılma mümkün olmalıydı. Yeter ki, 100. maddenin aradığı hacze katılma şartları gerçekleşmiş olsun.

III — 1045 sayılı Kanundan Sonra da Ücret Hacizlerine Katılma Mümkün müdür?

Ücret hacizlerine katılmanın mümkün olup olmadığı hakkındaki tartışmalar, yukarıda (C. II) değindiğimiz gibi devam ederken, 1968 tarihli ve 1045 sayılı Kanunla⁷⁰ ücret hacizlerine ilişkin olan 83. maddenin II. fıkrasına ek bir hüküm getirildi (iki cümle eklendi). Bu hükme göre : bir ücret üzerinde «*Birden fazla haciz varsa, bunlar sıraya konur. Sırada önde olann kesintisi bitmedikçe, sonraki haciz için kesintiye geçilemez*»⁷¹.

⁶⁷ Doyurucu gerekçe için bkz. Kuru - İcra : s. 238, dn. 17a; Kuru - Makale : s. 321; Postacıoğlu : s. 348.

⁶⁸ BGE 71, III 150 (Fritzsche : s. 254'ten naklen).

⁶⁹ Fritzsche : s. 254-255.

⁷⁰ R.G. 18/5/1968, sa. 12878. Bu maddenin önemi nedeniyle, günlük gazetelerde, değişiklik haber olarak verilmiştir. Örneğin bkz. Milliyet : 14 Nisan 1968, sa. 7321; Cumhuriyet : 12 Nisan 1968, sa. 15697; Ulus : 13 Nisan 1968, s. 16013.

⁷¹ Getirilen kanun teklifinde, 83. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen «Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz» ibaresi, «Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden fazla olamaz» şeklinde değiştirilmek isteniyordu. Yapılan kanun teklifi daha sonra Cumhuriyet Senatosunda görüşülmüş ve C. Senatosu, kanun teklifinin aksine, 83, II hükmünü koruyarak, bu hükme bir cümle eklemekle yetinmişti : «Ancak haczolunacak miktar, bunların dörtte birinden aşağı olamaz. Birden fazla haciz konulmuşsa, sırasına göre kesinti yapılır». Cumhuriyet Senatosu; teklifi bu hali ile Millet Meclisine geri göndermiştir. Daha sonra Karma Komisyon kurulmuş ve bu Komisyon, Cumhuriyet Senatosunun gönderdiği metne yeni bir cümle eklemiştir. Karma Komisyonun hazırladığı bu metin, üzerinde bir değişiklik veya tartışma yapılmaksızın aynen kabul edilerek kanunlamıştır.

Bu hükmün konuluş nedeni olarak «... Böylece borçlu ve ailesinin geçimi için ayrılan kısma tecavüz edecek şekilde müteaddit haciz için bir arada kesinti yapılması ihtimali önlenmiş bulunmaktadır»⁷² denilmektedir. Kanımızca, sırf bu gerekçe ile bir kanun değişikliği yapmaya gerek yoktur. Çünkü, değişiklikten önce de, kanun değişikliği yapmaya sevk eden endişeyi bertaraf eden hüküm vardı. Gerçekten 83. maddenin I. fıkrasında, ücretler haczedilirken, borçlunun ve ailesinin durumunun göz önüne alınacağı belirtilmektedir. Bu durumda, icra memuru önce ücretin 1/4'ünü haczedecek, geri kalan kısım üzerine de haciz koyarken, borçlunun durumunu göz önüne alacaktır. Eğer, geri kalan kısım, borçlunun ve ailesinin geçimini ancak karşılıyorsa, bu miktar üzerine haciz konamayacaktır. Eğer, geri kalan kısım çok fazla ise (yani, borçlunun ve ailesinin geçimini fazlasıyla karşılıyorsa), icra memuru borçlu ve ailesinin geçimi için yeterli bir miktar ayıracak, artan miktarı haczedecektir. Değişiklikten önce de kanunun sistemi bu idi. Kanımızca, Yargıtayın yukarıda belirttiğimiz (yuk. dn. 66) kararı yanlış yorumlanmış (böylece borçlunun maaşının tümünün haczedileceği sanılmış) ve kanun değişikliği yoluna gidilmiştir. Değişiklik sırasında başka bir icra hukuku müessesesi olan hacze katılma konusunda da farkına varılmaksızın bir değişiklik yapılmıştır. Ancak, Meclis ve Senato görüşmelerinde buna hiç değinilmemiştir.

Kanunun eklenen bu hükmü karşısında, ücretler bakımından hacze katılma müessesesinin ortadan kaldırılıp kaldırılmadığı doktrinde tereddütlere yol açmıştır.

Postacıoğlu, m. 83, II'ye eklenen cümlelerin, ücretler bakımından hacze katılmayı ortadan kaldırmadığını belirtmekte ve bunu

⁷² Karma Komisyonun gerekçesi şöyledir : «...83. maddenin I. fıkrasına göre borçlu ve ailesinin geçimi için lüzumlu miktar ayrıldıktan sonra tesbit edilecek haczi kabil miktarın sırada önde olan haciz sebebiyle yapılan kesintiye karşılık teşkil ettiğini ve sırada ondan sonra gelen haciz için kesintiye başlanabilmesinin ancak önceki haczin kesintisi sona erdikten sonra mümkün bulunduğunu belirtmek maksadıyla fıkraya ilâve edilen cümle yerine «Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintye geçilemez» cümlelerinin konulması uygun görülmüştür. Böylece borçlu ve ailesinin geçimi için ayrılan kısma tecavüz edecek şekilde müteaddit haciz için bir arada kesinti yapılması ihtimal önlenmiş bulunmaktadır» (Millet Meclisi S. Sayısı 678'e 2. Ek). (1045 sayılı Kanunun görüşmeleri için bkz. Millet Meclisi Tutanak Dergisi C. 27, s. 329, 458-459, 467, 505, 591-592, 672-693).

bir örnekle açıklamaktadır⁷³. Buna karşılık, aslında ücret hacizlerinde de (1045 sayılı Kanundan önce) katılmayı kabul eden Kuru, 1045 sayılı Kanunun getirdiği değişikliğin, ücret hacizlerine katılma olanağını, ortadan kaldırdığı görüşündedir⁷⁴. Ankara İcra dairelerindeki uygulama da, ücret hacizlerine katılmanın mümkün olmadığı yolundadır.

Madde 83, II, hükmü, açıkça «Birden fazla haciz varsa sıraya konur. Sırada önde olanın kesintisi bitmedikçe, sonraki haciz için kesintiye geçilemez» demektedir. Hernekadar, m. 83, II, hükmünün konuluş amacı, hacze katılmayı ortadan kaldırmak değilse, de, getirilen hükmün açıklığı karşısında, hacze katılmanın ücretler bakımından ortadan kaldırıldığı kanısındayız. Çünkü, Kanun (m. 83, II, C. 2) açıkça, birden fazla haciz varsa, bunların sıraya konulacağını ve ödemenin de bu sıraya göre yapılacağı belirtmektedir. Hacze katılma müessesesinde birden fazla haciz vardır. Fakat, (m. 100'ün öngördüğü şartlar varsa) alacaklılar sıraya konulmayıp satış tutarından birlikte yararlanmaktadırlar. Madde 83, II, bu esas ücretler bakımından ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle, artık, ücretler bakımından hacze katılmanın uygulanamayacağı kanısındayız (bkz. aşağı. örnek-1). Ancak hemen ekleyelim ki, bu sözlerimizle, değişikliği benimsediğimiz ve ücret hacizlerine katılma müessesesinin aleyhinde olduğumuz anlaşılmamalıdır. Aşağıda belirteceğimiz gibi, ücret hacizlerinde katılmayı kabul etmemek haksızlıklara yol açacaktır.

Şimdi bu söylediklerimizi örnekler vererek açıklamaya çalışalım :

Örnek-1 : Alacaklı (A), 7500 liralık alacağı için, borçlu (B) aleyhine bir takip yapmış ve (B) nin 2000 liralık maaşının 1/4'üne⁷⁵ (yani, 500 liralık kısmına) haciz konulmuş olsun. Daha sonra (C) de (B) aleyhine 1500 liralık alacağı için takip yapmış ve bu takip nedeniyle, kendisine haciz isteme yetkisi gelmiş olsun. Eğer, borçlunun ücretinin geri kalan kısmına (yani 1500 liralık kısmına, borçlu ve ailesinin geçim durumu gözönüne alınarak) haciz konulması

⁷³ Postacıoğlu : s. 348; ayrıca bkz. Üstündağ : s. 158.

⁷⁴ Kuru - Ders Kitabı : s. 174, 178-179; Gürdoğan : s. 71; Uyar : s. 696.

⁷⁵ Madde 83, II'ye göre, bu, asgari sınırdır. Kanunen ücretlerin 1/4'ü her halde haczedilecektir. Geriye kalan kısım üzerinde de, borçlunun ve ailesinin durumu gözönünde bulundurularak, haciz yapılabilir. Ancak, uygulamada ücretlerin sadece 1/4'ü haczedilmekte ve bununla yetinilerek, hiçbir zaman maaşın veya ücretin 1/4'ünden fazlası haczedilmemektedir.

yorsa, m. 83, II hükmü, hacze katılmayı önlediği için, (C) 100. maddenin aradığı şartları taşısa dahi, (A) nın koydurmuş olduğu hacze katılamayacaktır. Bu durumda, önce (A) alacağının tamamını alacak; (C) ise, (A) dan sonra sıraya girecektir. (A) nın alacağının tamamı ödenmedikçe, (C) ye ödeme yapılmayacaktır. Bu ise, alacağı daha önce doğmuş olan ve bunu m. 100'deki aranan sıkı şartlarla isbat edebilen (C) nin aleyhindedir. Haksızlıktır.

Örnek-2 : Ücretler hakkında hacze katılma olanağının m. 83, II hükmü ile ortadan kaldırılması, hileli yollarla alacaklılara zarar verilmesine yol açacaktır. Bunu şu örnekle göstermek mümkündür: 1.000 lira ücreti olan bir kimse (B), borçlu olduğu kişilerin (yani, alacaklıların) takip yapmasından önce, bir arkadaşına (A), 50.000 liralık bono vererek ^{75a}, aleyhine takip yaptırmış ve kendi ücretinin 1/4 lük kısmına (yani $1.000 : 1/4 = 250$ lirasına) haciz konulmasını sağlamış olsun. (B) nin daha sonra ücretini haczettiren alacaklıları, (m. 83, II gereğince) hacze katılamayacaklar ve sıraya gireceklerdir. Diğer alacaklıların alacaklarına kavuşmaları, ancak (A) nın alacağının ödenmesi sonunda olacaktır. Bu da $50.000 : 250 = 200$ ay, yani 16 sene 8 ay beklenilmesi demektir. Bu süre içinde borçlu (B) maaşının 250 liralık hacizli kısmını, icra dairesi vasıtasıyla (uydurma) alacaklı (A) ya ödeyecek; (A) da aralarındaki anlaşma gereğince aldığını (B) ye geri verecektir. Bu şekilde (B) nin cebinden (gerekli harçlar hariç) hiçbirşey çıkmamış olacaktır. Hatta alacaklı (C), alacağını bir mahkeme ilamı ile tesbit ettirmiş ve

^{75a} Bu hileli muameleye karşı m. 277 vd. nda öngörülen iptal davası açılabilir ve bu şekilde bu işlemin iptal ettirilebileceği akla gelebilir. Yani, gerçek alacaklı iptal davası yoluyla diğer alacaklının (uydurma alacaklının) hileli işlemine mani olabilir denilebilir. İptal davası açılabilmesi için elde, kesin veya muvakkat aciz belgesinin bulunması gerekir (m. 277, I/1). Böyle bir durumda, gerçek alacaklının elinde kesin borç ödemeden aciz belgesinin bulunması imkânsızdır. Çünkü, daha takibe yeni başlamıştır. Kesin aciz belgesinin alınabilmesi için takibin bitmiş, yani paraların paylaşılması safhasının dahi geçmiş olması gerekir. Bu durumda iptal davası açmak isteyen alacaklı, icra memurundan m. 105, II gereğince bir muvakkat aciz belgesi alabilir. Bu belge iptal davası açılabilmesi için gerekli ve yeterlidir (m. 277, I/1). Ancak, bu belge elinde bulunan kişinin iptal davasını kazanabilmesi için, borçlu ile uydurma alacaklı arasındaki yapılan işlemin hileli olduğunu ispat etmesi gerekir. Bu ispatın yapılabilmesi ise çok, pekçok zordur. Muhtemelen gerçek alacaklı ispat edemeyecek ve davası reddedilecektir.

Görüldüğü gibi, ücret hacizlerinde katılmayı kabul etmemek önüne geçilemeyen hileli muamelelere yol açacak ve bundan gerçek alacaklılar büyük zararlar göreceklerdir.

bunu icraya koymuş olsa bile, hacze katılma için gerekli şartları taşımasına (m. 100. I/2) rağmen yine de hacze katılamayacaktır. (A) nın alacağı muvazaalı olmasa bile, ücretlerde, hacze katılmanın kabul edilmemesi diğer alacaklıları senelerce beklettiği için büyük bir haksızlıktır^{75b}.

Örnek-3 : Madde 83, II hükmünün haksızlığa yol açacağını başka bir örnek ile açıklayalım. Eğer borçlunun bir bankada hesabı olsa ,bankadaki bu para, m. 89'a göre haczedilebilir ve 100. maddedeki şartları taşıyan diğer bir alacaklı bu hacze katılabilir. Yani, bu durumda borçlunun üçüncü kişide (örneğimizde bankada) olan para alacağı haczedilirse, buna katılma mümkün olmaktadır. Fakat, m. 83, II'deki açık hüküm karşısında, borçlunun üçüncü kişiden olan ücret alacağının haczi halinde bu hacze katılma söz konusu olmayacaktır. Aynı durumdaki bu iki hacizden birisinde (alacak haczinde) hacze katılmayı kabul eden kanunun ücretlerde buna imkan vermemesi, açıklanamayacak bir çelişkidir.

Örnek-4 : Son bir örnek daha verelim : (B), (Y) den 10.000 lira ödünç almıştır. Aralarındaki akit gereğince (B) borcunu taksitle ödeyecektir. Taksitler her ayın birinde 1.000'er lira olarak ödenecektir. (A) ile (C) ise, (Y) den alacaklıdırlar. (A)'nın alacağı 7.500 lira, (C) nin alacağı ise, 2.500 liradır. (A) alacağını tahsil etmek için borçlu (Y) aleyhine bir takip yapmış ve (Y) nin (m. 89 yoluyla) (B) deki alacağına haciz koydurmuştur. Bu arada diğer alacaklı (C) de (Y) aleyhine takip yapmış ve aynı alacak üzerine haciz koydurmuştur. 100. maddedeki şartları taşıyan (C), (A) nın koydurduğu hacze katılabilecektir. Bu durumda (Y) nin borçlusu (B), her ay taksidi icra dairesine ödeyecek ve bu para hisseleri oranında alacaklılara (yani, $1000 \times \frac{3}{4} = 750$ lirası A'ya; $1000 \times \frac{1}{4} = 250$ lirası C'ye) verilecektir. Buna karşılık, sözkonusu alacak bir ücret alacağı olsa idi (yani, Y'nin B'den olan alacağı örneğin, hizmet akdinden doğmuş olsa idi) ikinci haciz sahibi (C), (A) nın koydurmuş olduğu hacze katılamayacak, sıraya girip bekleyecektir. Bunun çok açık bir haksızlık olduğu görülmektedir.

Yukarıda verdiğimiz dört örnekte, ücretin tek bir kısmı üzerine konulan hacizlerde hacze katılma olanağının olmadığını gösterdik. Şunu belirtelim ki, eğer ücretin birden fazla kısmına, değişik alacaklılar haciz koydurursa durum farklıdır : Hükümdeki «birden fazla haciz» deyimini maaşın sadece belli bir kısmına konulan,

^{75b} Aynı görüşte Gürdoğan : s. 71.

birden fazla haciz olarak anlamak gerekir. Yoksa, «birden fazla haciz», borçlunun ücretinin çeşitli kısımlarına konulan haciz değildir. Bu ikinci halde, borçlunun örneğin bir arsasına; bir de otomobile haciz konulması (yani ,borçlunun birden fazla malının haczedilmesi) gibi, bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu durum her zaman için mümkündür. Bunu önleyen herhangi bir hüküm de yoktur. Madde 83, II hükmünün bu imkânı açıklığa kavuşturduğu da söylenemez. Bu nedenle, maddenin öngördüğü, bir maaşın aynı kısmına konulan birden fazla hacizdir. Bu söylediğimizi somut bir olaya uygulayarak açıklayalım : Alacaklı (A), 6.000 liralık alacağı için, borçlu (B) nin 2.400 lira olan maaşının 1/4'üne (yani 6.00 lirasına) haciz koydurmuş olsun. Daha sonra, diğer alacaklı (C), borçlu (B) nin 1.500 lira ile geçinebileceğini ispat etmiş ve borçlunun maaşının geriye kalan [2400-600 (A'nın koydurduğu haciz) - 1500 (B'nin geçinebileceği miktar) =] 300 lirasına haciz koydurmuş olsun. Burada hacze katılma sözkonusu değildir. Çünkü, (A) nın alacağı 600 lira ile, (C) nin alacağı ise 300 lira ile ödenecektir. Yani, sanki borçlunun bir arsası ile bir otomobili haczedilmiş; (A) alacağını hacizli arsanın bedelinden, (C) ise alacağını hacizli otomobilin bedelinden alıyormuş gibi bir durum ortaya çıkacaktır. Görüldüğü gibi, bu örnekte, ücretin değişik kısımları, değişik alacaklılar tarafından haczettirildiği için burada hacze katılma sözkonusu değildir. Madde 83, II hükmünün öngördüğü bu değildir.

Bazı milletvekillerinin güç durumda kalmaları nedeniyle⁷⁶, başka amaçlarla çok süratli olarak çıkartılan⁷⁷ 1045 sayılı Kanunla getirilen m. 83, II hükmünün son iki cümlesi, uygulamada düşünülen amaçtan başka bir sonuca (yani ücret hacizlerine katılmayı ortadan kaldırma sonucuna) sebep olarak haksızlıklara yol açmıştır. Hacze katılmaya ücretler bakımından getirilen bu ayrık (istisnai) hükmü anlayabilmek kanımızca imkânsızdır. Kanun koyucunun m. 83, II hükmünü kaldırarak veya düzelterek haksızlıklara son vermesi temenni olunur. Hatta yapılacak değişiklikte ücret hacizlerinde de katılmanın mümkün olacağı açıkça hükme bağlanarak, uygulamadaki tereddütlere son verilmelidir.

⁷⁶ Postacıoğlu : s. 348.

⁷⁷ Çok süratli olarak (bütün işlere takdimen ve öncelikle - Millet Meclisi Tutanak Dergisi C. 27, s. 682-) çıkartılan bu Kanun, geçmişe dokunur (şamıl) olarak çıkartılmıştır. Kanunun kabul tarihi 12.4.1968, yürürlük tarihi ise 28.3.1968'dir. Bu da göstermektedir ki, kanunun alelacele çıkarılması, ortada başka bir nedenin bulunduğunu ortaya koymaktadır!

D — İhtiyati Haczin Kesin Hacizle Aynı Zamana Rastlaması

İhtiyati hacizle, kesin haczin (icrai haczin) aynı zamana rastlaması halinde, hacze katılma konusunun ne olacağı tartışmalara yol açmıştır. Biz bu konuyu üçe ayırarak inceleyeceğiz :

I — İlk Haciz İhtiyati, Sonraki Haciz Kesin ise.

1 — Bir mal üzerine ihtiyati haciz konulduktan sonra, aynı malın kesin olarak haczedilmesi mümkündür. Acaba, bu durumda aynı mal üzerine konulan bu iki haciz arasında hacze katılma olabilir mi? İİK. m. 268, I, «261. maddeye göre, ihtiyaten haczedilen mallar haciz yolu ile takip hükümlerine göre kesin hacze inkılap etmeden evvel bir diğer alacaklı tarafından haczedilirse, ihtiyati haciz sahibi bu hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder» demektedir. Maddede, üzerine ihtiyati haciz konulan malın başka bir alacaklı tarafından haczedilmesinden söz edilmektedir. Maddedeki bu ikinci haczin niteliği nedir? Başka bir deyişle, bu ikinci haciz, ihtiyati mi, yoksa kesin midir?

Bu ikinci haciz, kesin hacizdir. Çünkü, ihtiyati haciz olsaydı, Kanun bunu açıkça belirtirdi. İİK, ihtiyati haciz hallerinde, bunu açıkça belirtmektedir (İİK. m. 257 vd.). Eğer, haciz kesinse Kanun, bu hacizden «kesin haciz» olarak bahsetmemekte, sadece «haciz» deyimini kullanmaktadır (örneğin, m. 46 vd.'nda olduğu gibi). Kanunun 268. maddesinde böyle bir açıklık olmayıp, sadece «haciz» deyimini kullanıldığına göre, 268. maddedeki bu haciz, kesin hacizdir^{7a}. Maddedeki, haczin ihtiyati haciz olmadığı başka bir açıdan da desteklenebilir : İhtiyati haciz, borcu teminat altına alan bir yargı tasarrufudur. Kesin hacze dönüşmedikçe, bu niteliği devam eder. Bu yüzden, maddedeki haciz deyimini, ihtiyati haciz olarak kabul etmekle, ihtiyati hacizlerin birbirlerine katılması gibi bir sonuca varırız ki, bu anlamsız olur^{7b}.

Kısaca, m. 268, I'de ihtiyati hacizle, kesin haczin aynı zamana rastlaması durumu düzenlenmiştir. Nitekim, Yargıtay da son bir kararında m. 268, I'deki haczin kesin (icrai) haciz olduğunu belirtmiştir^{7c}.

^{7a} Akyazan : s. 80; Kuru - İcra : s. 425; Berkin - İhtiyati : s. 37, 39.

^{7b} Akyazan : s. 80.

^{7c} İİD 24/6/1969, E, 6718, K. 6918 (ABD 1969 sa: 6, s. 1173).

2 — İlk haciz ihtiyatı, sonraki haciz kesinse, m. 268. I'e göre, hacze katılma mümkün olmaktadır. Acaba, buradaki hacze katılma için, m. 100'ün öngördüğü şartlar aranacak mıdır? Bu konuda farklı iki görüş vardır: 1) Madde 100'deki şartlar burada da aranmalıdır. 2) Madde 100'deki şartları burada aramaya gerek yoktur; çünkü, 268. maddedeki hacze katılma kendiliğindendir. Şimdi, bu iki görüşü ayrı ayrı değerlendirelim:

a) 100. maddenin öngördüğü şartlar 268. maddenin uygulanmasında aranmamalıdır⁷⁸: Bu fikri ileri sürenlere göre, 100. maddedeki şartlar aranacak olsaydı, Kanun bunu açıkça gösterirdi. Kaldı ki, hacze katılacak olan gerçek alacaklılar, ihtiyati haciz yolu ile, 100. maddenin öngördüğü şartları ortadan kaldırarak, hacze katılan diğer alacaklıların bu hareketlerinden doğan zararı, kendileri de ihtiyati haciz yaptırarak önleyebilirler⁷⁹.

b) 100. maddenin öngördüğü şartlar, 268. maddenin uygulanmasında da aranmalıdır⁸⁰: 268. madde «...ihtiyati haciz sahibi bu hacze kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder» demektedir. Buradaki «kendiliğinden» kelimesi, m. 100'deki şartların aranmayacağı anlamına gelmez. İhtiyaten haczedilen bir mal daha sonra kesin olarak haczedilirse, ihtiyati haciz sahibi, bu hacze kendiliğinden, fakat geçici (muvakkat) olarak katılacaktır. Maddedeki *kendiliğinden* kelimesi, ihtiyati haciz sahibinin, sadece geçici katılmasında hiçbir şartın aranmamasını gerektirir; ancak, ihtiyati haciz sahibinin bu haczi, kesin hacze dönüşünce (m. 264, IV) geçici katılma da kendiliğinden kesin katılmaya dönüşmeyecektir. Geçici katılmanın, kesin katılmaya dönüşmesi, 100. maddenin öngördüğü şartların varlığı halinde gerçekleşecektir. Eğer, 100. maddedeki şartların varlığını aramayacak olursak, hacze katılmayı düzenleyen 100. maddedeki şartların bulunmaması nedeniyle, hacze katılmaları şüpheli olan alacaklıların, önce bir ihtiyati haciz koydurup, ondan sonra bu haczi kesinleştirerek borçlunun kesin haczine kolaylıkla katılmaları sağlanmış olacaktır⁸¹. Ayrıca, kötüniyetli borçlular da 100. maddenin engelleri kalktığı için, m. 268, I hükmünden yararlanacaklardır. Kötüniyetli borçlular, bu yolla, muvazaalı alacaklılar yaratabileceklerdir.

⁷⁸ Postacıoğlu : s. 398 vd; Berkin - İflâs : s. 426; Berkin - İcra : s. 110; Ustaındağ : s. 189; Ayrıca bkz. Olgaç - Köymen : s. 857, 859.

⁷⁹ Postacıoğlu : s. 399 dn. 8.

⁸⁰ Kuru - İcra : s. 425; Akyazan : s. 81; Seviğ : s. 217-222.

⁸¹ Kuru - İcra : s. 425 dn. 5.

Öte yandan, m. 100'deki şartların aranmaması gerektiğini savunanlar, hacze katılacak olan gerçek alacaklıların kendilerinin de ihtiyati haciz koydurarak, kötüniyetli ihtiyati haciz sahiplerinin bu hareketlerinden korunabileceklerini öne sürmektedirler. Kanımızca, bu dolaylı çözüm yolu, kötüniyetli borçlulara ve 100. maddedeki şartları ihtiyati haciz yolu ile kaldıran alacaklılara karşı yetersiz kalacaktır. Borçlunun alacaklılarından birinin borçlu aleyhine takip yaptığını ve bu takibi ile beraber bir ihtiyati haciz yaptırdığını kabul edelim. Daha sonra, 100. maddedeki şartlara sahip olmayan alacaklının aynı mal üzerine ihtiyati haciz koydurduğunu varsayalım. Bu durumda, mal üzerinde iki tane ihtiyati haciz vardır. 268. maddedeki geçici katılmanın gerçekleşmesi için bunlardan birinin kesin hacze dönüşmesi gerekir. Önce hangi ihtiyati haczin kesin hacze dönüşeceği belli değildir. Eğer, önce 100. maddedeki şartlara sahip olmayan alacaklının ihtiyati haczi kesinleşirse, ilk ihtiyati haciz, bu kesin hacze geçici olarak katılmış olacaktır. Çünkü, ilk haciz, ilk kez uygulanan hacizdir. Bunu ise, kötüniyetli borçlular kolaylıkla kötüye kullanabilirler.

Bütün bular, 100. maddenin konuluş gayesine aykırı düşecektir. Bu yüzden, 268. maddenin uygulanmasında da 100. maddenin öngördüğü şartların aranması, kanımızca, daha doğru olur.

Nitekim, Yargıtay da bir kararında bu şartların m. 268 için de aranacağını belirtmiştir⁸². Ancak, Yargıtayın konu ile ilgili kararları tutarlı değildir. 100. maddedeki şartların aranması gerektiğini yukarıda belirttiğimiz kararda⁸³ isteyen Yargıtay, daha sonraki bazı kararlarında bu kanaatinden döndüğü sanısını vermektedir. Bu yeni kararlar, haklı olarak bazı hukukçularca eleştirilmektedir⁸⁴.

Yargıtayın son kararlarında, ihtiyaten haczedilen malın daha sonradan kesin olarak haczedilmesi halinde, ihtiyati haciz sahibinin bu hacze geçici olarak katılabileceği belirtilmiş; ancak, 100. maddedeki şartların aranıp aranmayacağından söz edilmemiştir. Bu

⁸² İİD 7/5/1954, E. 1920, K. 2223 (Akyazan : s. 140, no: 54; Olgaç - Köymen : s. 864, no: 2108); Yazman : Agm. s. 383-384.

⁸³ Bkz. Yuk. dn. 82.

⁸⁴ İİD 26/1/1961 E. 10097, K. 951 (Berkin-Kanun : s. 288; Ayrıca bkz. Postacıoğlu : s. 400; Berkin - İcra : s. 110-111; Kuru - İcra : s. 425 dn. 4).

İİD 24/3/1966, E. 3319, K. 4148 (İBD sa: 7-8, s. 436-437).

İİD 14/7/1967, E. 6756, K. 7130 (İBD sa: 3-4, s. 203).

durumda, Yargıtayın 100. maddedeki şartları aramadığı sonucuna varılarak, kararlarda değişiklik olduğu ileri sürülmektedir⁸⁵.

Bizce, Yargıtayın bu şekilde kesin olmayan kararlarından, sağlıklı bir sonuca varmak imkânsızdır. Yargıtayın son kararları gözönüne alınarak, Yargıtayın kararından döndüğü sonucuna varılabilir; fakat bunun yanına Yargıtayın yeni kararlarla eski kanaatini koruduğu da iddia edilebilir. Şöyle ki, Yargıtay, her üç kararında (bkz. dn. 84) da 100. maddedeki şartlardan söz etmeksizin «ihtiyati haciz sahibinin sonradan konulan kesin hacze *kendiliğinden* ve muvakkaten katılacağı» belirtilmiştir. Görüldüğü gibi, Yargıtay, hep *geçici* (muvakkat) katılmadan söz etmektedir. Yargıtay, bu yüzden 100. maddedeki şartlar konusunda hiçbirsey söylememektedir. Çünkü, kanuna (m. 268, I) göre ihtiyati haciz sahibinin hacze *geçici* olarak katılması 100. maddedeki şartlar aranmaksızın olmaktadır; fakat, kesin katılma halinde 100. maddenin şartları aranacaktır denilebilir. Ancak, bu da bir yorumdan öteye geçemez.

Biz, Yargıtayın son kararları, her iki şekilde de yorumlanabildiği, diğer bir deyişle, kesin olmadıkları için, 1954 tarihli (100. maddenin şartlarını arayan) kararı esas alıyoruz ve ihtiyati haciz sahibinin hacze katılması için, 100. maddedeki şartları taşıması gerektiği hakkındaki fikri destekliyoruz.

II — İlk Haciz Kesin, Sonraki Haciz İhtiyati İse

Bir mal üzerine, önce kesin haciz konulmuş, daha sonra borçlunun başka bir alacaklısı, aynı malı ihtiyati olarak haczettirmişse, burada hacze katılma söz konusu olabilecek midir?

Burada da karşımıza iki fikir çıkmaktadır: 1 — İlk haciz kesin, sonraki ihtiyati ise, hacze katılma sözkonusu olamaz⁸⁶. Yargıtayın bir kararı da bunu yansıtmaktadır⁸⁷. 2 — Bu halde, hacze katılma mümkündür. Eğer, ihtiyati haciz, hacizli mal henüz paraya çevrilmeden, kesin hacze dönüşürse ve 100. maddenin aradığı şartlar da gerçekleşmişse, hacze katılmak mümkündür⁸⁸.

⁸⁵ Postacıoğlu : s. 400-401; Berkin - İcra : s. 110-111.

⁸⁶ Üstündağ : s. 374; Akyazan : s. 82 (ve burada belirtilen Belgesay).

⁸⁷ İİD 7/4/1954 E. 1920, K. 2223 (Akyazan : s. 140).

İİD 18/6/1963, E. 7222, K. 7294 (Olgaç - Köymen : s. 865, no: 2114).

⁸⁸ Akyazan : s. 83; Olgaç - Köymen : s. 858.

Bizce, konuyu ayırmak ve buna göre, hacze katılmanın mümkün olup olmadığını incelemek gerekir :

İİK. m. 268, bir malın üzerine konulan ihtiyati hacizden sonra aynı mal üzerine kesin haciz konulması halinde, ihtiyati haciz sahibinin bu kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak katılabileceği halini düzenlemektedir. Görüldüğü gibi, madde geçici katılmayı düzenlemekte ve bunun şartı olarak da ihtiyati haczin önce, kesin haczin daha sonra konulmuş olmasını göstermektedir. Eğer, kesin haciz önce, ihtiyati haciz sonraki tarihli ise, kanımızca *geçici hacze katılma* (m. 268, I) söz konusu olamayacaktır. Çünkü, geçici katılmanın kabulünün, daha doğrusu, 268. madde ile ihtiyati haciz sahibinin korunmasının nedeni, bu kişinin mala önceden tedbir koydurarak, malı olduğu gibi korumuş olmasındandır. Oysa, mala kesin haciz konulmasından sonra, ihtiyati haciz konursa, ihtiyati haciz sahibine geçici katılma hakkı tanımaya da gerek yoktur. Bu nedenle, burada *geçici katılmanın* söz konusu olamayacağı kanısındayız.

Geçici katılmanın kabul edilmemesi, hacze katılma yolunun tamamen kapanması anlamına gelmez. Eğer ihtiyati haciz sahibinin haczi, hacizli mal henüz vezneye girmeden kesin hacze dönüşürse (m. 264, IV), hacze katılma imkânı doğar. Ancak, bunun için de 100. maddenin öngördüğü diğer şartların gerçekleşmesi gerekir. İhtiyati haciz, kesin hacze dönüştüğünden, artık, ihtiyati hacizle kesin haczin değil, doğrudan doğruya iki kesin haczin karşılaşması söz konusu olmaktadır.

Eğer, hacizli malın bedeli vezneye girinceye kadar ihtiyati haciz, kesin hacze dönüşmezse, geçici katılma kabul edildiğinden ihtiyati haciz sahibinin hacze katılma olanağı kalmayacaktır.

Ancak, ihtiyati haciz sahibinin hakkının kaybolmaması gerekir. Örnek : (B)'nin malları üzerine, alacaklılardan (A), 10.000 liralık alacağı için kesin haciz; (C) de 5.000 liralık alacağı için ihtiyati haciz koydurmuş olsun. İhtiyati haciz kesinleşmeden hacizli malların 15.000 liraya satıldığını⁸⁹ ve paranın icra veznesine girdiğini varsayalım. (A), alacağını alacak, geriye 5.000 lira kalacaktır. Bu 5.000 lira ne olacaktır? Eğer, bu parayı, (C)'nin ihtiyati haczi kesinleşmedi, dolayısıyla hacze de katılamaz diye, borçlu (B)'ye vererek olursak, (C)'nin ihtiyati haczi (örneğin ertesi gün) kesinleşirse,

⁸⁹ Bu miktarı, harç ve masrafları göz önüne almadan veriyoruz.

(B)'nin haczi caiz başka malı da yoksa, (C) alacağını alamayacak, kendisine sadece, borç ödemededen aciz belgesi verilecektir (m. 143). Bu ise, haksız bir sonuçtur. Bu nedenle, (C) nin ihtiyati haczi (malların paraya çevrilmesi ile) para üzerindeki ihtiyati hacze dönüşmelidir.

Eğer, inceleme sonucunda (C)'nin ihtiyati haczinin haksız olduğu anlaşılırsa, arta kalan (15.000-10.000 =) 5000 lira, (B)'ye verilecektir. Bu şekilde, haksızlık önlenmiş olacaktır.

III — Her İki Haciz de İhtiyati ise

İhtiyati hacizlerin birbirlerine katılmaları ancak, bunlardan birisinin kesin hacze dönüşmesi ile mümkündür⁹⁰. Çünkü, bu hal (yani, iki haczin de ihtiyati olması), ne 268. maddeye, ne de 100. maddeye girer. 268. madde hacizlerden birinin kesin olmasını arar; 100. maddedeki ilk haciz, kesin hacizdir (bkz. yuk : s. 281).

Burada da iki durum söz konusudur⁹¹ :

1) Borçlunun malları üzerine konulan ihtiyati hacizlerden önce kesin hacze dönüşen, eğer ilk konulan ihtiyati hacizse, bu hal, mal üzerine önce kesin haciz, sonra ihtiyati haciz konulması durumunu ortaya çıkarır. Örnek : Borçlu (B)'nin malları üzerine alacaklılardan (A) 1.1.1974 tarihinde; (C) 3.1.1974 tarihinde ihtiyati haciz koydurmuş olsunlar. (A)'nın koydurduğu ihtiyati haciz 1.2.1974 tarihinde (henüz C'nin koydurduğu ihtiyati haciz kesinleşmeden) kesinleşsin. Bu durumda, (A)'nın ihtiyati haczi kesin hacze dönüşmüştür. Sonraki tarihli ihtiyati haciz ise, henüz kesinleşmemiştir. Böylece, sanki, (A), 1.1.1974 tarihinde (ihtiyati haciz değil de) kesin haciz koydurmuş gibi olmaktadır. 3.1.1974 tarihinde (C)'nin koydurduğu haciz ise, ihtiyatidir. O halde, konu, ilk önce kesin haciz, daha sonra ihtiyati haciz konulması haline dönüşmüştür. Bu hali yukarıda inceledik⁹².

2) İhtiyati hacizlerden önce kesin hacze dönüşen, eğer sonradan konulan ihtiyati haciz ise, bu halde yukarıda⁹³ gördüğümüz, «önce ihtiyati haciz, sonra kesin haciz konulması» durumu orta-

⁹⁰ İİD 7/5/1954, E. 1920, K. 2223 (Akyazan : s. 140; Olgaç - Köymen : s. 858-859).

⁹¹ Olgaç - Köymen : s. 858-859.

⁹² Bkz. yuk. s. 303 vd.

⁹³ Bkz. yuk. s. 300 vd.

ya çıkacaktır. Örnek : Borçlu (B)'nin malları üzerine, alacaklılardan (A) 1.1.1972 tarihinde, (C) ise 3.1.1974 tarihinde ihtiyati haciz koydurmuş olsunlar. (C)'nin koydurduğu ihtiyati haciz, 20.1.1974 tarihinde (henüz A'nın koydurduğu ihtiyati haciz kesinleşmeden) kesinleşsin. Böylece, (C) sanki, 3.1.1974 tarihinde (ihtiyati haciz değil de) kesin haciz koydurmuş gibi olmaktadır. 1.1.1974 tarihinde (A) nın koydurduğu haciz ise, ihtiyatidir. Bu durumda, konu, ilk önce ihtiyati haciz, daha sonra kesin haciz konulması haline dönüşmüştür.

E — Kamu (amme) Alacağından Dolayı Hacze Katılma

Kamu (âmme) alacaklarının⁹⁴ İcra ve İflâs Kanunu ile tahsil edilmeleri mümkün değildir. Bu alacakların tahsili hakkında 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun uygulanır. Adı geçen Kanun, kamu alacaklarının hacze katılması hakkında da hükümler taşımaktadır.

I — Kamu Alacağı İle Özel Hukuktan Doğan Alacağın Aynı Zamana Rastlaması.

1 — Özel alacak⁹⁵ için konulan bir hacizden sonra, aynı mala kamu alacağından dolayı haciz konursa, kamu alacağı ilk konulan hacze (yani özel alacak için konulmuş hacze) katılır (6183 s. K. m. 21, I)⁹⁶. Kamu alacağının hacze katılması için, 100. maddenin öngördüğü şartlar aranmaz; katılma sonucunda, satılan malın bedeli alacaklılara alacakları oranında (garame) dağıtılır.

6183 s. K. m. 21, hacze katılma istemlerinin zamanı hakkında İİK. m. 100'den ayrılmıştır. İİK'na göre, katılma istemlerinin zamanının sonu, «satış bedelinin vezneye girmesine kadar» olduğu

⁹⁴ Kamu alacağının kapsamını, 6183 sayılı Kanunun 1, I. ve 2. maddeleri tesbit etmiştir. Buna göre, «Devlete, vilâyet hususi idarelerine ve Belediyelere ait vergi, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi, asli gecikme zammı, faiz gibi fer'i âmme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiilden ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve âmme hizmetlerinden mütevellit olan diğer alacakları ile; bunların takip masrafları hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır» (m. 1, I).

⁹⁵ Özel alacak deyimini, kamu alacağı deyiminin karşılığı olarak kullanıyoruz.

⁹⁶ Geniş bilgi için bkz. Kuru - İcra : s. 239; Postacıoğlu : s. 403; Akmansu : s. 128-132; Aykaç : s. 115-117; Bkz. ayrıca : İİD 6/5/1969 E. 4750, K. 4949 (RKD sa: 12, II/2, sh. 147).

halde, 6183 s. K.'da bu süre, «hacizli malın paraya çevrilmesine kadar» olarak gösterilmiştir. Kanunların bu değişik düzenlemesi, anlamsız farklılaşmalara yol açmaktadır. Süre, kamu idaresi için özel alacaklılara oranla daha önce bitmektedir. Bir örnekle bunu biraz açıklayalım : Alacaklı (A), borçlu (B) aleyhine 1.1.1973 tarihinde takip yapmış, takip kesinleşmiş, (B)'ye ait gayrimenkul haczedilmiş ve 5.5.1973 tarihinde hacizli gayrimenkul satılmış olsun. Gayrimenkulü alan kimse, parayı ödeyemediği için, icra memurundan 20 günlük bir mehil (m. 130) almıştır; yani satış bedeli, 25.5.1973 tarihinde vezneye girecektir. (B)'nin ayrıca (bir kamu alacağı olan) gelir vergisi borcu vardır. (A)'nın koydurduğu hacze katılabilmek için, Vergi İdaresinin (B)'ye karşı bu kamu alacağının tahsili için, en geç 5.5.1973 tarihine kadar takip yapması gerekir. Çünkü, 6183 s. K. m. 21, süreyi, «mallar paraya çevrilinceye kadar» şeklinde düzenlemiştir. Bu nedenle, kamu idaresi (Vergi Dairesi) 5.5.1973 tarihinden sonra takip yaparsa, (A)'nın koydurduğu hacze katılamayacaktır. Buna karşılık, özel alacaklılar için hacze katılma süresinin sonu 25.5.1973 tarihidir. Çünkü, İİK. m. 100'e göre; sürenin sonu, paranın vezneye girmesi anıdır. Bu durumda, örneğin 15.5.1973 tarihinde takip yapan kamu idaresi hacze katılamayacak, oysa, özel alacaklı katılabilecektir!

İİK'daki sürenin 6183 s. K.'nda öngörüldüğü şekilde düzeltilerek, her iki Kanun arasında uyum sağlanması gerekir.

2 — Bir mala önce kamu alacağı için haciz konulmuş olup da bundan sonra, aynı mala özel bir alacak için haciz konursa, hacze katılma söz konusu olamaz⁹⁷.

II — Kamu İdareleri Arasında Hacze Katılma.

6183 s. K., kamu idareleri (âmme idareleri) arasındaki hacze katılmada sadece iki şart arayarak, İİK. m. 100'e oranla hacze katılma alanını genişletmiştir. İİK. m. 100'e göre aranan sıkı şartların, hileli işlemleri önlemek amacını taşıdığı düşünülür ve kamu idareleri arasında böyle bir durumun söz konusu olmadığı kabul edilirse, bu düzenlemenin normal olduğu görülür. 6183 sayılı Kanunun aradığı şartlar şunlardır⁹⁸:

⁹⁷ Kuru - İcra : s. 239 dn. 22'de anılan kararlar ve eserlere bakınız; Seviğ : s. 220.

⁹⁸ Akmansu : s. 240; Aykaç : s. 185-186.

1) Hacze katılacak kamu alacağı, ilk haciz tarihinden önce gerçekleşmelidir (6183 s. K. m. 69, I).

2) Önce haczedilen mallardan herhangi birisi, paraya çevrilmemiş olmalıdır (6183 s. K. m. 69, II). Eğer hacizli mallardan herhangi birisi paraya çevrilmişse, diğer mallar paraya çevrilmemiş olsa bile, hacze katılma söz konusu olamaz⁹⁹. Her ne kadar malları haciz bakımından ayrı ayrı düşünmek gerekirse de 6183 s. K. m. 69, II hükmü mutlak bir ifade taşımaktadır. Bu nedenle, hacze katılma için, hacizli mallardan herhangi birisinin satılmamış olması gerekir. Diğer bir deyişle, kamu idareleri arasındaki katılma için süre, mallardan herhangi biri paraya çevrilinceye kadardır (6183 s. K. m. 69, I).

Hacze katılan kamu idarelerinin tatmin edilmeleri konusunda da 6183 s. K. m. 69, İİK'dan ayrılmıştır. İİK. m. 100'de ve 6183 s. K. m. 21'de hacze katılanlar satış sonucunda elde edilen bedelden garame usulüne göre yararlanmalarına rağmen, 6183 s. K. m. 69'da garame usulü kabul edilmemiştir. İlk haciz koyduran kamu idaresi alacağını almadıkça, diğer alacaklı kamu idarelerine ödeme yapılmaz. Bu durumda, 69. madde, Alman sistemini¹⁰⁰ benimsenmiş olmaktadır¹⁰¹. Satış bedelinden, ilk önce, ilk haciz koyduran kamu idaresi tatmin edilir. Geriye birşey kalırsa, bunlar katılma tarihine göre, alacaklılara verilir (6183 s. K. m. 69, II). Bu nedenle, 6183 s. K. m. 69'un İİK'numuz anlamına hacze katılmayı kabul ettiğini söylemek zordur.

F — Hacze Katılma Yöntemi (Usulü)

Hacze katılmak isteyen alacaklı, istemini ilk haczi koyan icra dairesine yapacaktır¹⁰². İstem süresinin sonu, yukarıda hacze katılma şartlarını incelerken gördüğümüz gibi, hacizli satış bedelinin vezneye girmesine kadardır. Hacze katılma istemi üzerine icra memuru, önce istemde bulunan kişiye, kesin haciz isteme yetkisinin (m. 78, I) gelip gelmediğine bakar, Eğer, istem sahibi, bu yetkiye sahip ise ve 100. maddenin öngördüğü şartlar da gerçekleşmişse,

⁹⁹ Akmansu : s. 240.

¹⁰⁰ Bkz. yuk. s. 272-274.

¹⁰¹ Kuru - İcra : s. 234 dn. 2a; Ayrıca bkz. yuk; s. 272-274.

¹⁰² Kuru - İcra : s. 238; İİD 9/9/1966, E. 8057, K. 8007 (Seviğ : s. 221). İİD 8/12/1964, E. 14247, K. 14237 (AD 1965, no: 3, s. 400).

icra memuru, istemde bulunanın hacze katılmasına karar verir. Aksi halde, istemi reddeder.

İcra memurunun her iki kararına karşı, şikâyet yolunun açık olup olmadığı tartışmalıdır. Bir fikre göre, icra memurunun her iki kararına karşı şikâyet yolu açıktır. Bu durumda hacze katılma istemi reddedilirse, istemde bulunan kişi; kabul edilirse, ilk haczi sahibi, şikâyet yoluna gidebilecektir¹⁰³. Diğer fikre göre, şikâyet hakkı sadece istemin reddi halinde vardır ve bu hak istem sahibine aittir. İstem kabulünde, ilk haciz sahibinin şikâyet hakkı olmamalıdır. Çünkü, ilk haciz sahibinin menfaati, henüz somutlaşmamıştır. Hacze katılmaya rağmen, alacaklı alacağının tamamını alıyorsa, şikâyet hakkı olmamalıdır. Öte yandan, bu kişilere İİK. m. 142 ile sıra cetveline itiraz hakkı verilmiştir. Hacze katılanlar iradelerini bu yolla açıklayabilirler¹⁰⁴.

Bizce, ilk fikir (şikâyetin her iki halde de varlığı fikri) kanuna daha uygun düşmektedir. Nitekim, İİK. m. 363, I/8, tetkik merciinin hacze katılma istemlerinin *kabulüne veya reddine* dair kararlarının temyizinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Demek ki, hacze katılma istemlerinin hem reddi, hem de kabulü hakkındaki icra memurları kararları, şikâyet yolu ile tetkik merciine getirilebilecektir (ki, bunun aleyhine temyiz mümkün olduğu düzenlenmiştir). İstem kabulüne dair kararı, istem sahibi tetkik merciine getiremeyeceğine göre (çünkü, hukuki menfaati olmaz), bu hak, katılmada menfaati olmayan alacaklıya aittir. Öte yandan, ikinci fikre neden olarak ilk haciz sahibinin menfaatinin henüz somutlaşmadığı gösterilmektedir. Kanımızca, bu nedene katılmak zordur. Çünkü ilk haciz sahibinin menfaati, kanımızca, somutlaşmıştır. Şöyle ki, hacze katılma istemleri kabul edildikçe, hacze katılacak olanların sayısı artacak, ilk haciz sahibi, alacağına daha az oranda kavuşacaktır. Ayrıca, hacze katılma halinde, ilk haciz sahibinin alacağına kavuşması gecikecektir. Çünkü, hacze katılma, (ilave haciz, sıra cetveli gibi) yeni bazı işlemleri gerektirecektir. Bu ise, ilk haciz sahibinin alacağını geç almasına neden olacaktır.

Bu yüzden, hacze katılma isteminin hem reddi hem de kabulü hakkındaki kararlar aleyhine şikâyet yolunun açık olması gerektiği kanısındayız.

¹⁰³ Blumenstein : s. 401; Kuru - İcra : s. 239; Üstündağ : s. 191.

¹⁰⁴ Postacıoğlu : s. 404.

Hacze katılma istemi reddedilenler, kendi aralarında 2. dereceyi teşkil ederler. Eğer, sonradan 100. maddedeki şartları taşıyan alacaklılar katılma isteminde bulunurlarsa, bunlar da 2. derecede yer alır. Katılma isteminde bulunanlar, (2. derece bakımından) 100. maddedeki şartları taşıyorlarsa, istemleri reddedilir. Bunlar da 3. dereceyi teşkil eder. Dereceler bu şekilde meydana gelir ¹⁰⁵. Uygulamada buna «derece kararı» denilmektedir. Bu konuya ayrıca değineceğiz.

G — Hacze Katılmanın Sonuçları

Hacze katılma istemi (veya istemleri) kabul edilirse, hacze katılanlar, bir topluluk (derece) meydana getirirler. Ancak, bu topluluğun tüzel kişiliği yoktur. Aralarında sadece bir menfaat birliği vardır. Topluluğun tüzel kişi olmaması sonucu, ortak bir iradenin bulunması da söz konusu değildir. Jaeger, topluluğu, kapalı bir menfaat grubu olarak nitelendirir. Hacizli malın satımı için, hacze katılanlardan birinin istemi gerekli ve yeterlidir (m. 107). Hacizli mal, hacze katılanların onamları olmadıkça, pazarlıkla satılamaz. Alacaklılardan birinin hakkı feragat veya ödeme ile son bulsa bile, bu durum sadece o alacaklıyı bağlar ve hacizli mal, diğerleri için saklı tutulur ¹⁰⁶. Eğer satışı o kimse istemişse, başka bir alacaklının satış talebini tekrarlaması gerekir. Satış masrafları, hacze katılanlara alacakları oranında yükletilir ¹⁰⁷.

Eğer, hacze katılan alacaklılardan biri, üçüncü kişinin istihkak iddiasına itiraz etmiş ve kazanmışsa, davanın sonucundan yalnız o alacaklı yararlanır ¹⁰⁸.

Mahcuz bir alacağın ödeme yerine geçmek üzere, alacaklılardan bir veya birkaçına devredilebilmesi için hacze katılan bütün alacaklıların onamları gerekir (m. 120, I).

Hacizli malın satılmasından sonra elde edilen paradan, önce birinci derecede hacze katılanların alacakları ödenir. Geriye birşey artarsa, bu ikinci dereceye verilir. İkinci derecedeki bütün alacaklılar alacaklarını tamamen aldıktan sonra, geriye birşey artarsa, bu üçüncü dereceye verilir. Paylaştırma bu şekilde devam eder.

¹⁰⁵ İsviçredeki grup teşkili de 30'ar günlük sürelerle göre yapılmaktadır (bkz. yuk; s. 276-277 ve dn. 20).

¹⁰⁶ Jaeger : s. 361.

¹⁰⁷ Jaeger : s. 361.

¹⁰⁸ Jaeger : s. 362-363; Seviğ : s. 225.

Eğer, hacizli malın değeri, hacze katılan alacaklıların alacağı-
nı karşılamıyorsa, icra memuru ilâve hacizler yapar (İİK. m. 100,
II). Ancak, ilâve haczin yapılabilmesi için tamamlama haczinden
(m. 139) farklı olarak, alacaklılardan birinin istemi gereklidir¹⁰⁹.
Alacaklılardan birinin istemi üzerine yapılan ilâve haciz, hacze katı-
lan bütün alacaklıların yararınadır¹¹⁰. İlâve hacizler, ilk haciz tuta-
nağının altına yazılır (m. 104, I). İlâve hacizler de haciz sahipleri
ile, borçlulara bildirilir ve üç gün içinde bir diyecekleri varsa, bu-
nu icra dairesinde ileri sürmeleri gereği belirtilir (m. 104, III).

Üzerine ilâve haciz konulan mal, daha sonraki derece tarafın-
dan haczettirilmişse, hacizli malın tutarından, önce, haczi yapan
derece tatmin edilir. Geriye birşey artarsa, bu da ilâve haciz yaptı-
ran dereceye verilir¹¹¹.

Satılan hacizli malların tutarı, hacze katılan alacaklıların tüm
alacağını karşılamazsa, ve borçlunun haczi caiz başka malı da yok-
sa, icra dairesi, m. 140'a göre bir sıra cetveli düzenler¹¹². Buna uv-
gulamada derece kararı denilmektedir. Madde 140'ın belirttiği
gibi, alacaklılar, 206. madde gereğince, iflâs halinde hangi sıraya
girmeleri gerekiyorsa, o sıraya yazılırlar. Paylaştırma da bu sıraya
göre yapılır.

Paylaştırma şöyle yapılır : İcra memuru, önce katılma derecele-
rini tesbit edecektir (bkz. yuk; s. 310). Eğer satılan malların bedeli,
bütün alacaklıların alacağına yetmiyorsa, önce birinci derece tat-
min edilecek, arta kalan para ikinci dereceye verilecektir. Eğer,
ikinci derecedeki alacaklıların tamamı, alacaklarını aldıktan sonra
geriye para artarsa, bu üçüncü dereceye verilir ve paylaştırmaya
bu şekilde devam edilir. Satılan malların bedeli, birinci derecedeki
alacaklılara bile yetmiyorsa, icra memuru 206. maddeye göre bir
sıra cetveli düzenleyecek ve dağıtımını buna göre yapacaktır. Birinci
derecenin tamamen tatmininden sonra para artar ve fakat bu para
ikinci derecedeki alacaklılara yetmeyecekse, ikinci derece için de
ayrıca m. 206'ye göre bir sıra cetveli yapılmalıdır. Diğer dereceler
için de aynı şey söz konusudur.

¹⁰⁹ Tamamlama haczi-ilâve haciz farkı için bkz.: Kuru - İcra : s. 311 dn. 11;
Jaeger : s. 362-363.

¹¹⁰ Jaeger : s. 361, 362.

¹¹¹ Seviğ : s. 216.

¹¹² Kuru - İcra : s. 237; Seviğ : s. 216; Akyazan : s. 68-69.

Demek ki, hacze katılmada, katılma dereceleri ve her derece içinde de (gerekliyorsa m. 206'ya göre düzenlenecek) sıra cetvelleri bulunacaktır. Bu şekilde yapılan dağıtım sonucunda, alacağına kavuşamayanlar olursa, m. 143 uyarınca, bunlara borç ödemedenden aciz belgesi verilir.

Eğer haczedilen mal, bir gayrimenkul ise, bu mal üzerindeki hacze katılmalar icra memuru tarafından tapuya bildirilir (m. 91, II). Eğer, sicile kayıtlı bir gemi üzerinde hacze katılma söz konusu ise, bu durum, icra memuru tarafından geminin kayıtlı olduğu daireye bildirilir (m. 91, I, II).

S O N U Ç

Hacze katılma ile ilgili olarak çeşitli hukuk sistemleri, çeşitli çözüm yolları benimsemişlerdir. Örneğin, Alman Sisteminde, «haciz rehin hakkı» adlı bir düzenleme vardır. Bu sistemde, önce ilk haczi koyduran tatmin edilir, arta kalan para, diğer alacaklılara verilir. Fransız sisteminde her alacaklı hacze katılabilir. Derece usulü olarak adlandırılan İsviçre Sistemi, bazı şartlar getirirerek, iki sistemi uzlaştırma yoluna gitmiştir.

Türk Hukukunun sistemi, İsviçre sistemine benzer. 1929 yılında İsviçre İİK, bize alınırken, hacze katılma ile ilgili kısım, aynen alınmıştı. Ancak, daha sonra muvazaalı alacaklar yaratılmasını önlemek için, kanunun sistemi değiştirilmiş ve yeni şartlar getirilerek, hacze katılma alanı daraltılmıştır.

Kanunun bugünkü durumunda aksayan yönler vardır. Kanundaki hacze katılma hükümlerinde en fazla eleştirilere yol açan hacze katılma süresidir. 100. madde bu süreyi, «satılan malın bedelinin icra veznesine girmesine kadar.....» olarak göstermiştir. Bu hükümdeki süre, alıcının satın aldığı malın bedelini erken veya geç yatırması haline göre değişecektir. Bu nedenle rastlantıya (tesadüfe) kalmıştır. Öte yandan, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki 6183 sayılı Kanunda bu süre, «hacizli malın paraya çevrilmesine kadar...» şeklinde gösterilmiştir (6183 s. K. m. 21). Kanunların farklı düzenlemeleri anormal sonuçlara neden olmaktadır. Örneğin, bir özel alacak nedeniyle yapılan hacze katılma süresi, kamu alacağı için hacizli malın paraya çevrilmesine kadar olduğu halde, süre, diğer bir özel alacaklı için, malın bedelinin

vezneye girmesine kadar olmaktadır. Yani, mal paraya çevrildikten sonra, kamu idaresi hacze katılamayacak, oysa, özel alacaklı hacze katılabilecektir (ta ki, malın bedeli icra veznesine girinceye kadar).

Bunun gibi, m. 100'deki süre, çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle, bu süreyi (6183 s. K.'deki gibi), «hacizli malın paraya çevrilmesine kadar şeklinde değiştirmek gereklidir.

Diğer bir eleştiri konusu, m. 100'deki «ilk haciz» deyiminin ne anlama geldiğidir. Uzun tartışmalar sonucunda bunların kesin haciz oldukları kabul edilmiştir. Ancak, Kanunda da konuya açıklık verilmesi yerinde olur.

Madde 268'in düzenlediği, geçici (muvakkat) katılmada m. 100'ün öngördüğü şartların aranıp aranmayacağı konusu tartışılmaktadır. Bu konuda doktrinde ve Yargıtay kararlarında fikir birliği yoktur. Kanımızca, kötüniyetli borçlularla mücadele edebilmek için, m. 100'ün öngördüğü şartlar, m. 268'in uygulanmasında da aranmalıdır. Bu konuya da kanun koyucu açıklık getirmelidir.

Hacze katılma konusunda eleştirilmesi gereken diğer bir konu, m. 83, II hükmüdür. Bu hüküm, başka gayelerle getirilmek istenmiş; ancak uygulamada, istenenden başka bir sonuca yol açmıştır. Adı geçen hükmün açık ifadesi karşısında, ücretler bakımından hacze katılma müessesesi ortadan kaldırılmıştır kanısındayız. Bu durum, uygulamada büyük haksızlıklara neden olacaktır. Bu yüzden, m. 83, II hükmünün değiştirilerek, ücretler hakkında da hacze katılmanın mümkün hale getirilmesi, başka bir deyişle, yeni konulan bu hükmün kaldırılması görüşündeyiz.

KISALTMALAR

ABD.	Ankara Barosu Dergisi
AD.	Adalet Dergisi
Age.	Adı geçen eser
Agm.	Adı geçen makale
AÜHFD.	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	Bent
BGE.	İsviçre Federal Mahkeme Kararları
Bkz.	Bakınız
c.	Cümle
C.	Cilt
dn.	Dipnot
E.	Esas
f.	Fıkra
HUMK.	Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu
İBD.	İstanbul Barosu Dergisi
İİD.	İcra-İflâs Dairesi
İİK.	İcra-İflâs Kanunu
İsv. İİK.	İsviçre İcra-İflâs Kanunu (SchKG)
K.	Karar
m.	Madde
RKD.	Resmi Kararlar Dergisi
Sa.	Sayı
s.	Sahife
s.K.	Sayıli Kanun
T.	Tarih
vd.	ve devamı
yuk.	Yukarı

YARARLANILAN ESERLER

- AKMANSU**, Mehmet : Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun Şerh ve İzahları, Ankara, 1954.
- AKYAZAN**, Sıtkı : İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, Ankara, 1958.
- ANSAY**, Sabri Şakir : Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Bası, Ankara, 1960.
- ARAR**, Kemal : İcra ve İflâs Hükümleri, C. 1 - İcra, Ankara, 1944.
- AYKAÇ**, Kemal : Şerh ve İzahlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 2. Bası, İstanbul, 1954.
- AZMİ**, Sait - **İZZET**, Nazım : Yeni İcra ve İflâs Kanunu Esasları ve Şerhi, Ankara, 1932-1933.
- BELGESAY**, Mustafa Reşit : İcra ve İflâs Hukuku, C. I, İcra Kısım : I-II, İstanbul, 1945 (Kısaltma : Belgesay-İcra).
- BELGESAY**, Mustafa Reşit : İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, 4. Bası, İstanbul, 1954, C. I-II (Kısaltma : Belgesay-Şerh).
- BELGESAY**, Mustafa Reşit : İcra ve İflâs Kanunu Değişen Maddeler Şerhi, İstanbul, 1966 (Kısaltma : Belgesay-Değişen).
- BERKİN**, Necmeddin : İcra Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul, 1969 (Kısaltma : Berkin-İcra).
- BERKİN**, Necmeddin : İflâs Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1972 (Kısaltma : Berkin-İflâs).
- BERKİN**, Necmeddin : İhtiyati Haciz, İstanbul, 1962 (Kısaltma : Berkin-İhtiyati).
- BERKİN**, Necmeddin - **ÜSTÜNDAĞ**, Saim - **UMAR**, Bilge - **ALANGOYA**, Yavuz : Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, İstanbul, 1965 (Kısaltma : Berkin - Kanun).
- BLUMENSTEIN**, Ernst : Handbuch des schweizerischen Schuldbetreibungsrechtes, Bern, 1911.
- ERKÜN**, Ali Şevket : Hacizde tekaddüm Meselesi (İBD, 1939/2, s. 721-725).
- FRITZSCHE**, Hans : Schuldbetreibung und Konkurs nach schweizerischem Recht, Band I, 2. Bası, Zürich 1967.
- GÜRDOĞAN**, Burhan : Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967 (Kısaltma : Gürdoğan-Rehin).

- GÜRDOĞAN, Burhan** : İcra ve iflâs takiplerinde borçlunun tamamen veya kısmen aczini tesbit eden vesikalar (Batider, 1963, C. II, S. I. s. 14-37). (Kısaltma : Gürdoğan - Makale).
- GÜRDOĞAN, Burhan** : İcra Hukuku Dersleri, Ankara, 1970 (Kısaltma : Gürdoğan).
- JAEGER, C.** : Das Bundesgesetz betreffend Schuldbetreibung und Konkurs, Band I, 3. Auflage, Zürich 1911.
- KURU, Baki** : İcra ve İflâs Hukuku, C. I, İcra Hukuku, Ankara 1965 (Kısaltma : Kuru - İcra).
- KURU, Baki** : İcra ve İflâs Hukuku, C. II, İflâs ve Konkordato Hukuku, Ankara 1971 (Kısaltma : Kuru - İflâs).
- KURU, Baki** : Hukuk Muhakemeleri Usulü, 2 Baskı, Ankara 1968 (Kısaltma : Kuru - Usul).
- KURU, Baki** : İcra ve İflâs Kanunu Değişikliği Hakkında Düşünceler, Ankara, 1962 (Kısaltma : Kuru-Değişiklik).
- KURU, Baki** : İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Ankara 1972/1973 (Kısaltma : Kuru-Ders Kitabı).
- KURU, Baki** : Hacı caiz olmayan şeyler (AÜHFD, C. XIX, 1962, S. 1-4 s. 227-326) (Kısaltma : Kuru-Makale).
- KURU, Baki** : Das schweizerische Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz in der Türkei (Blaetter für Schuldbetreibung und Konkurs, 1965, Heft 4, s. 97-111) (Kısaltma : Kuru-Blaetter).
- KARAL, Cavit** : Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, Ankara 1972.
- KARAYAZGAN, Gökçor - VAROL, Behlül** : Tatbiki İcra ve İflas Hukuku ve En Son İçtihatlar, İstanbul 1971.
- KURUCU, Nazif - KURUCU, Oğuz** : Gerekçeli Notlu ve İzahlı Yeni İcra ve İflâs Kanunu ile diğer Kanunlar, Ankara 1965.
- OLGAÇ, Senai - KÖYMEN, Haydar** : Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk İcra ve İflâs Kanunu, 2. Baskı, İstanbul 1965.
- POSTACIOĞLU, İhan** : İcra Hukuku Esasları, 2. İstanbul 1969.
- SCHÖNKE - BAUR** : Zwangs - Vollstreckungs - Konkurs - und Vergleichsrecht, 8. Auflage, Karlsruhe 1969.
- SEVİÇ, Vasfi Raşit** : Doktrin ve İçtihatlar Açısından Türk İcra ve İflâs Hukuku -İcra- C. II, Ankara 1969.
- TUNCAY, Salih - DEMİRHAN, Orhan** : Yeni ve Değişik Hükümleri ile İcra ve İflâs Kanunu, Ankara 1965.
- UYAR, Talih** : Hacze Adi İştirak (İİK. mad. 100) (ABD, 1973, sa. 4 s. 691-700).
- ÜSTÜNDAĞ, Saim** : İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1970.